Notiser från Malmös Historia 1658 - 1700

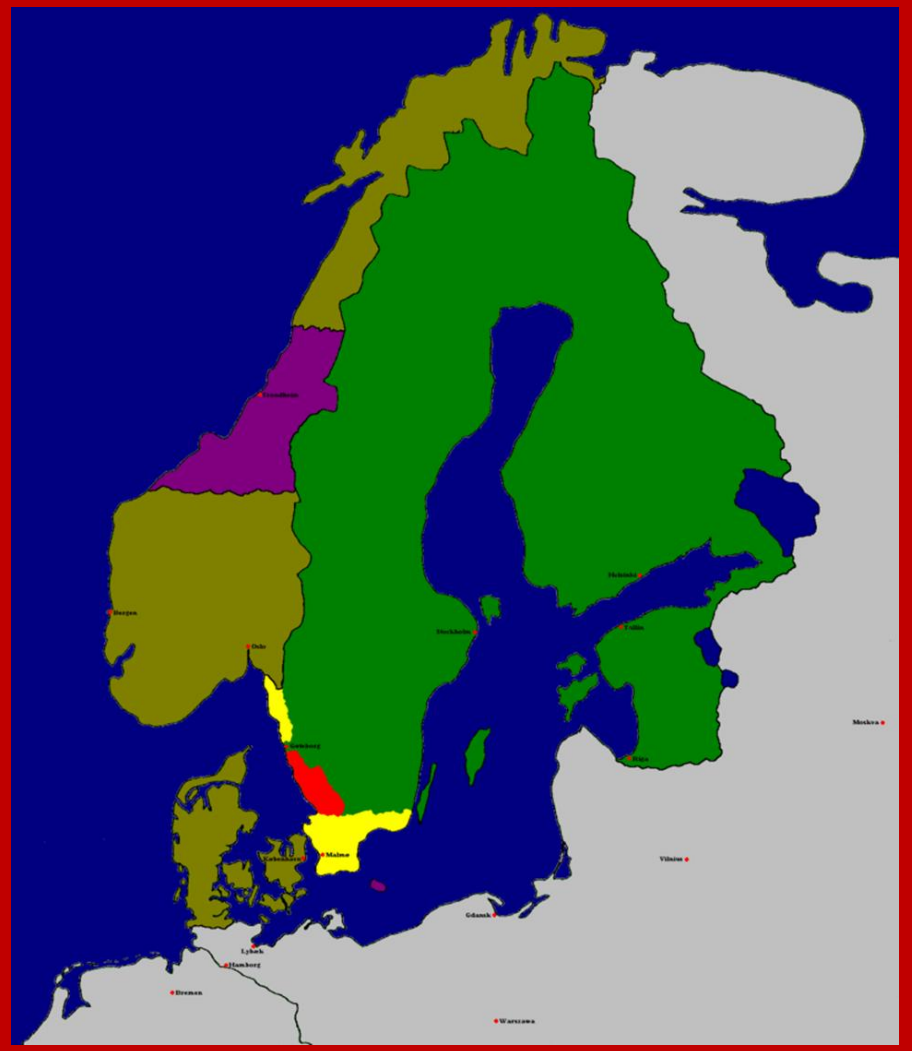

Malmö
1600 talet
Södergatan
rakt fram
Söderport

Kung Christians högt älskade Dyveke, borgare flickan från Bergen, vars öden än i dag lämnar stoff å t både historiker och skalder Någon tid före altartavlans färdigställande hade hon helt plötsligt avlidit - det uppgavs att döden orsakats av förgiftade körsbär - och skildringen skulle väl visa, hur hon fick sona sin ungdoms förvillelser med evig osalighet.

Detalj av koppar tick efter teckning av Erik Dahlberg i Samuel Pufendorfs De rebus a Carolos Gustavo getis (Karl X Gustafs högtidliga intåg i Malmö 9 mars 1658)

Karl X Gustafs Högtidliga intåg i Malmö 9 mars 1958

Malmö
1600 talet
Södergatan
rakt fram
Söderport

Malmö
1600 talet
Östergatan

Vardagsglimtar från Malmö i forna dagar

Utdrag från artikel Elenbogen 1969
Einar Bager

Vardagsglimtar från Malmö
i forna dagar
Av Einar Bager
Elenbogen årgång 1969

Malmö
1600 talet
Östergatan

Malmö
1600 talet
Södergatan
rakt fram
Söderport

Einar Henrik Bager, född 19 april 1887 i Sankt Petri församling i Malmö, död 28 januari 1990

Malmö 1600 talet Östergatan

Östergatan i Malmö år 2017

Östergatan

Carolikvarteren

Östergatan Malmö

St. Petri kyrka

Malmö 1697 en del kring Östergatan och Adelgatan Alla ägor med nummer

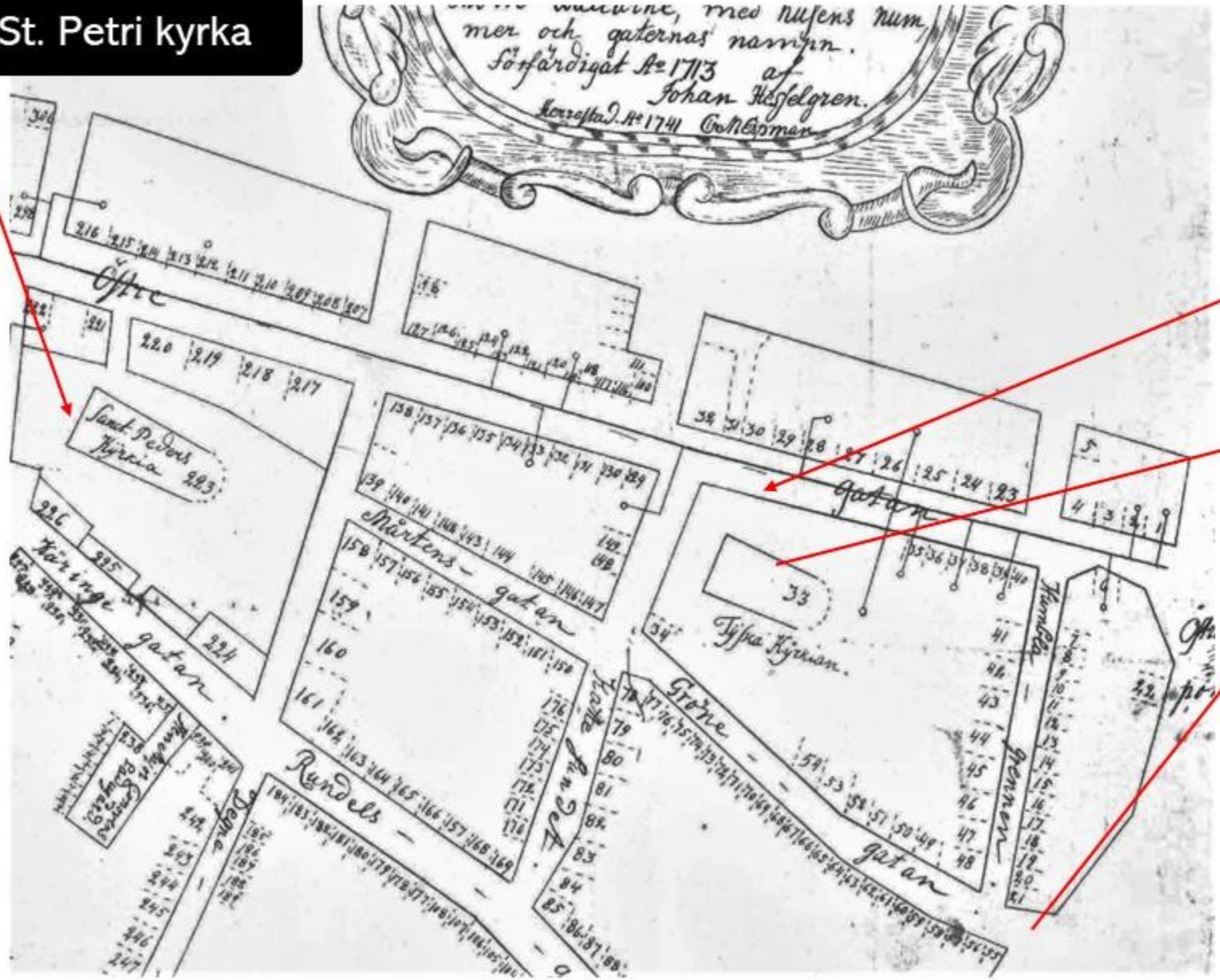

Östergatan

Tyska kyrkan

Grönegatan

Skånska krigen 1644 - 1679

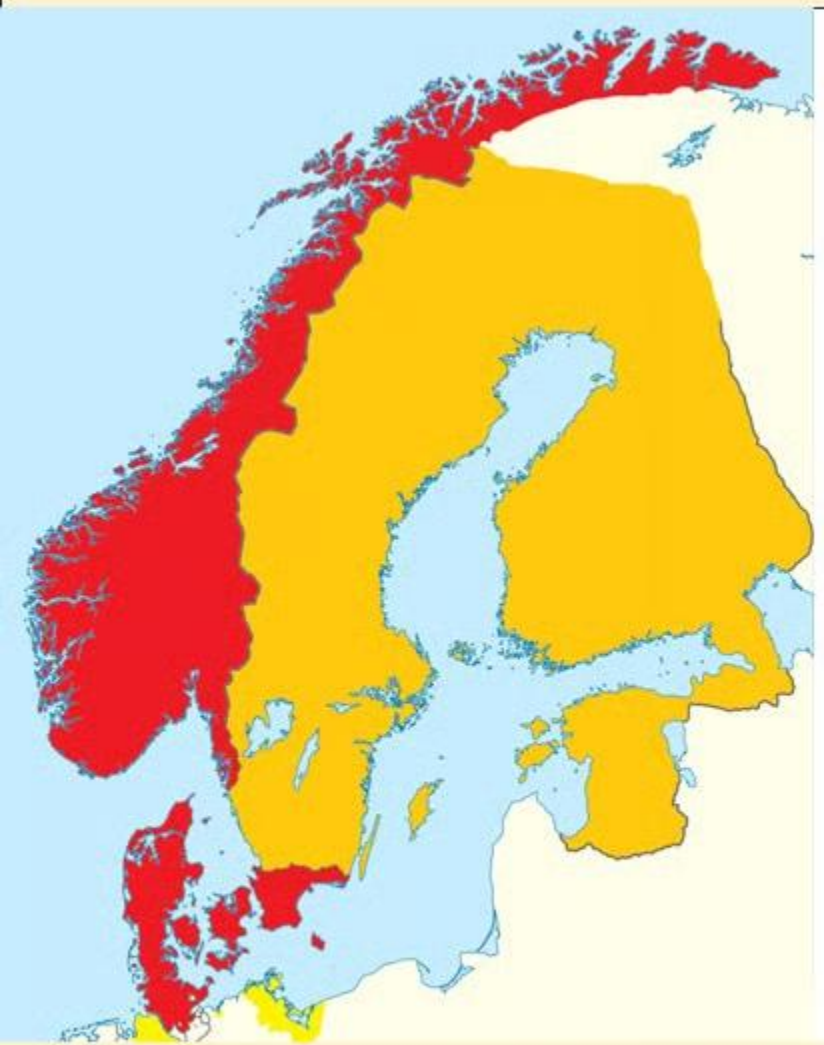

Danmark-Norge (rött) och Sverige (gult) innan Karl X Gustavs danska krig

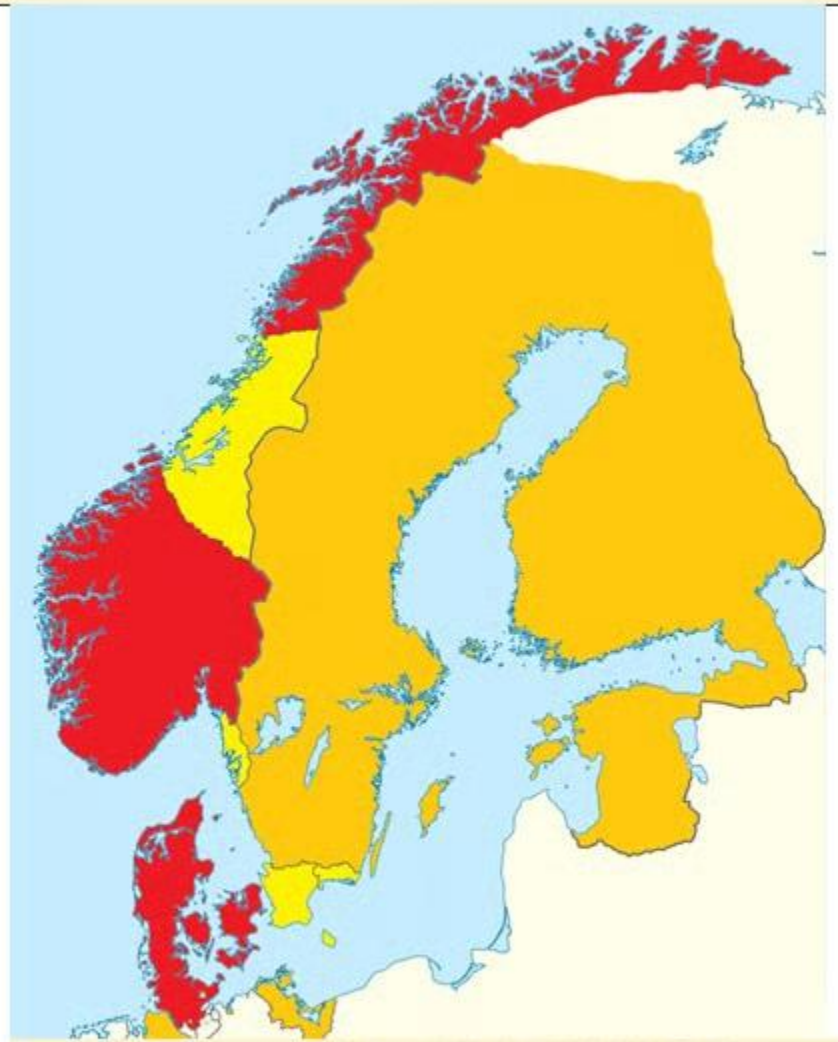

Freden i Roskilde (1658): Sverige får Skåne, Blekinge, Bohuslän, Bornholm och Trondheim

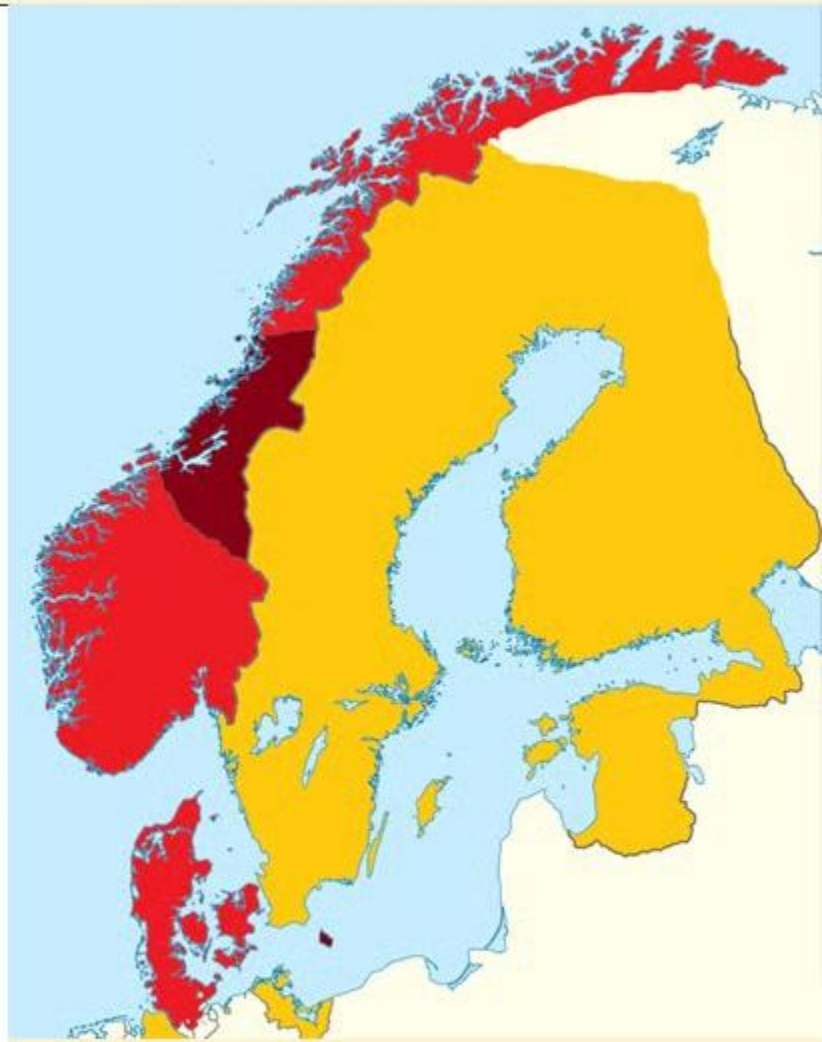

Freden i Köpenhamn (1660): Danmark får tillbaka Bornholm och Trondheim

Trøndelag
1658 (1660)
Jämtland
1645
Karelen
1617 (1721)
Finland
(1809)
(1743)
Åland
(1809)
Viborg
(1710)
Nöteborg
(1702)
Norge
Sverige
Ingermanland
1617 (1721)
Estland
1561 (1721)
Narva
(1704)
Bohuslän
1658
Ösel
1645 (1721)
Livland
1629 (1721)
Ryssland
Halland
1645
Riga
1621
Gotland
1645
Skåne
1658
Blekinge
1658
Danmark
Memel
1629 (1635)
Litauen
Pillau
1635 (1629)
Bremen-Verden
1648 (1719)
Stralsund
(1815)
Bornholm
1658 (1660)
Preussen
Elbing
1629 (1635)
Wismar
1648 (1803)
Kammin (1679)
Svenska Pommern
1648 (1815)
Tysk-romerska riket
Polen
Kungadömet Sveriges territoriella förändringar från 1560 till 1815
Under Gustav Vasa fram till 1560
Erövringar (1560–1611)
Erövringar (1611–1654)
Erövringar (1654–1660)
Datum erövrat (Datum förlorat)
Nation

Ljusgröna områden
överlämnades till Sverige,

randiga områden
överlämnades till Sverige
men blev åter danska vid
Freden i Köpenhamn 1660.

Halland (turkos) var sedan
tidigare överlämnat till
Sverige på 30 år men blev
nu permanent svenskt.

Danskt

Svenskt

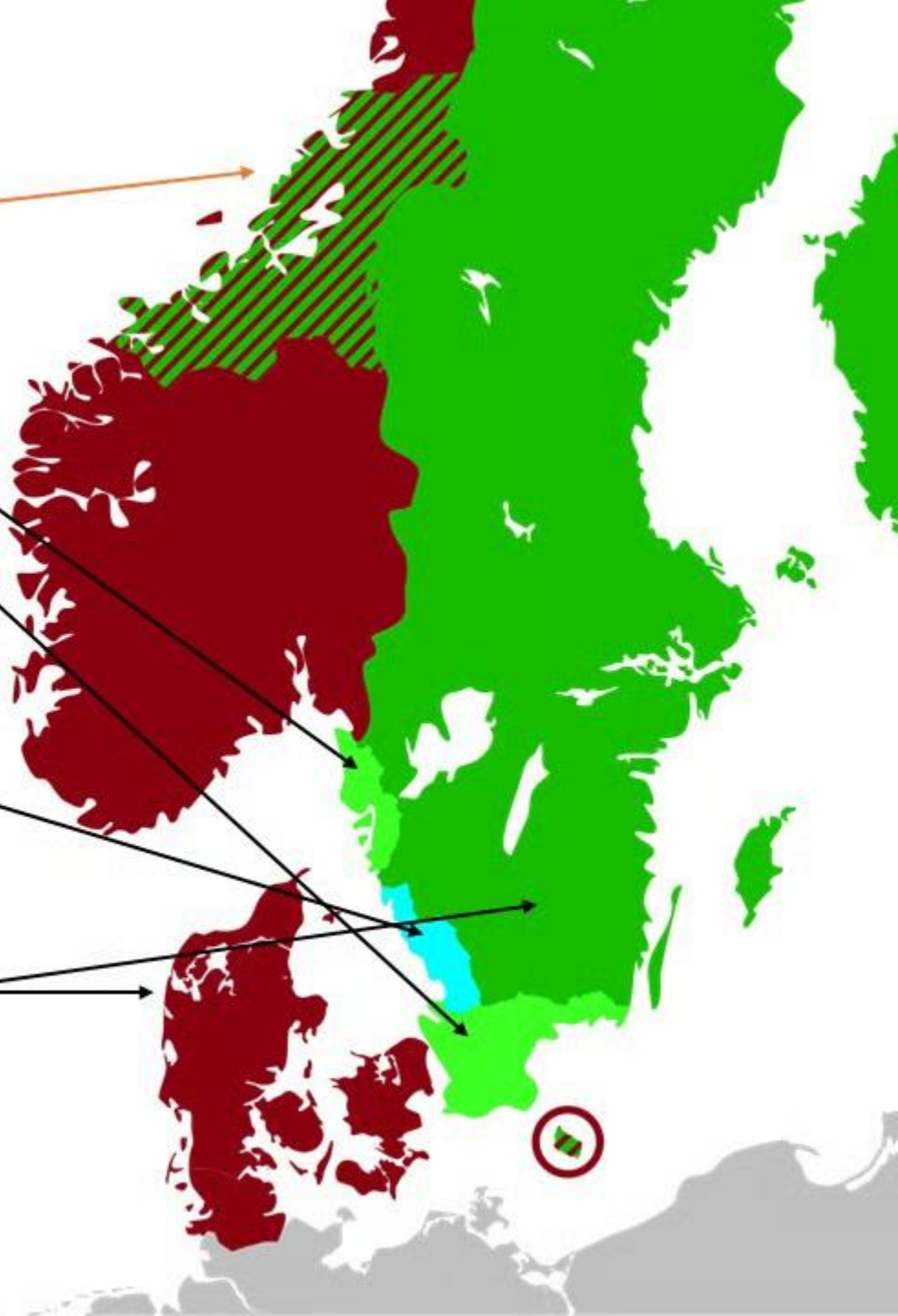

Freden i Roskilde

Freden i Roskilde
1658
26 Februari

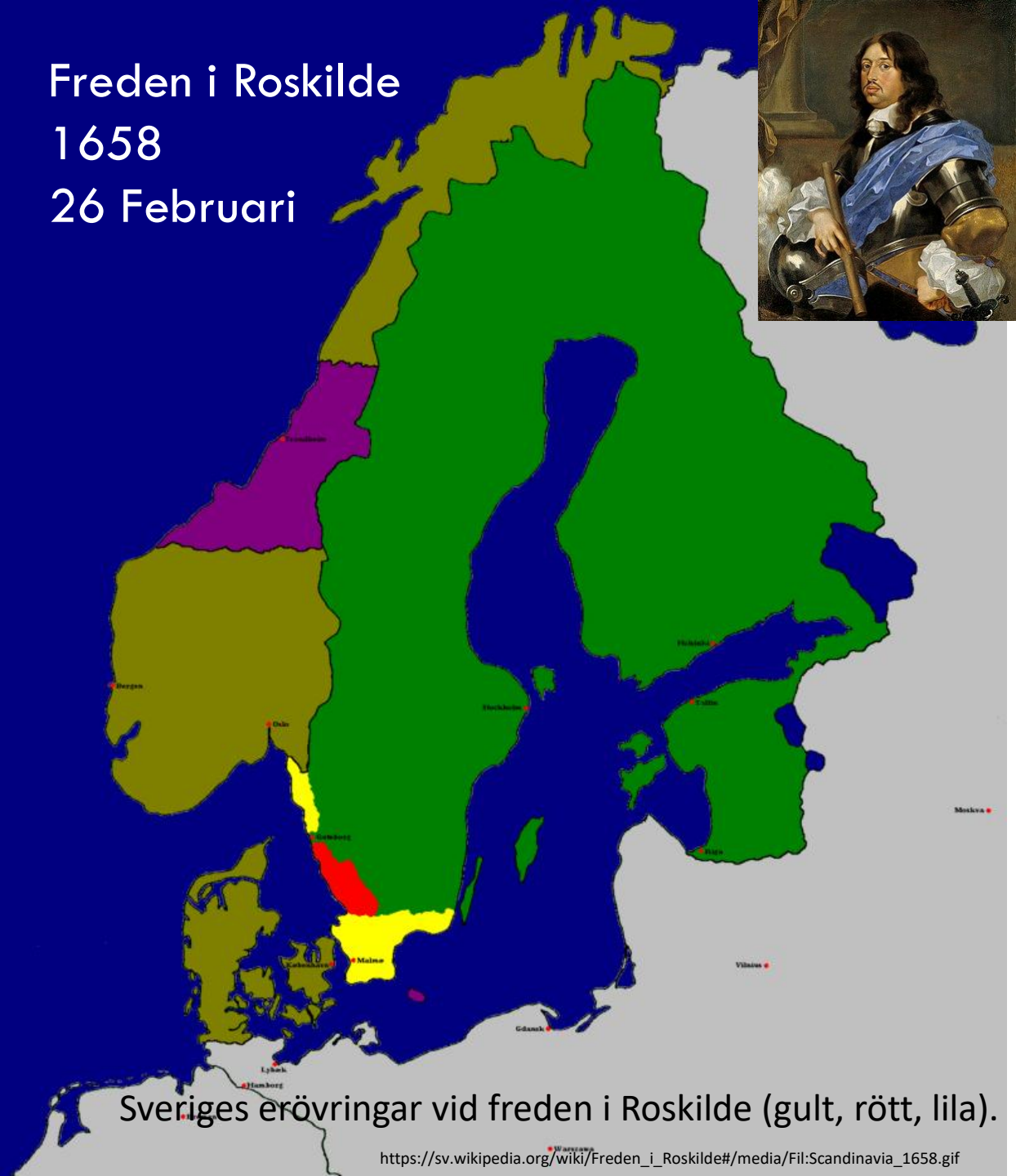

Sveriges erövringar vid freden i Roskilde (gult, rött, lila).

https://sv.wikipedia.org/wiki/Freden_i_Roskilde#/media/Fil:Scandinavia_1658.gif

Freden i Roskilde är det fredsfördrag mellan Sverige och Danmark-Norge som slöts i den danska staden Roskilde den 26 februari 1658, och som avslutade, det av Danmark påbörjade, Karl X Gustavs första danska krig. Under kriget hade, bland annat, Karl X Gustav från Jylland tågat på isen över Bälten mot Köpenhamn med den svenska armén. Resultatet av freden blev att Danmark avträdde Skåne, Blekinge, Halland, Bohuslän, Bornholm samt Trondheims län till Sverige. Freden bröts dock redan till sommaren samma år av Sverige, Karl X Gustavs andra danska krig. I freden i Köpenhamn förlorade Sverige Trondheims län och Bornholm år 1660.

Inte förr har Danmark varit så nära att upphöra att ens vara ett eget land

Cromwell och Karl X
Hade planer på att dela upp Danmark helt mellan länderna

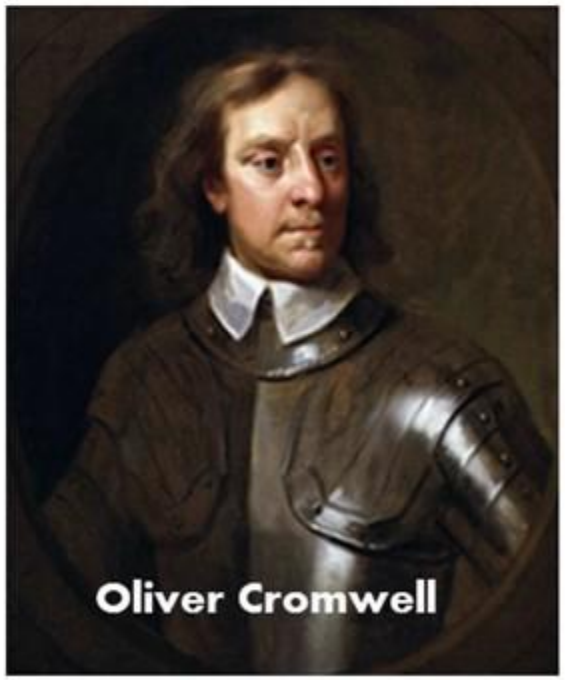

Oliver Cromwell

”Nära ögat för Danmark”

Danmarks Dyraste fred Roskilde 1658

Men det kunde varit värre….
Sveriges uppgörelse Fanns med England Om att dela hela Danmark mellan de Båda länderna (Cromwell)
Sverige hade mer krav på landområden än vad som blev svenskt I freden i Roskilde.

Cromwell och Kar X ville dela på hela Danmark

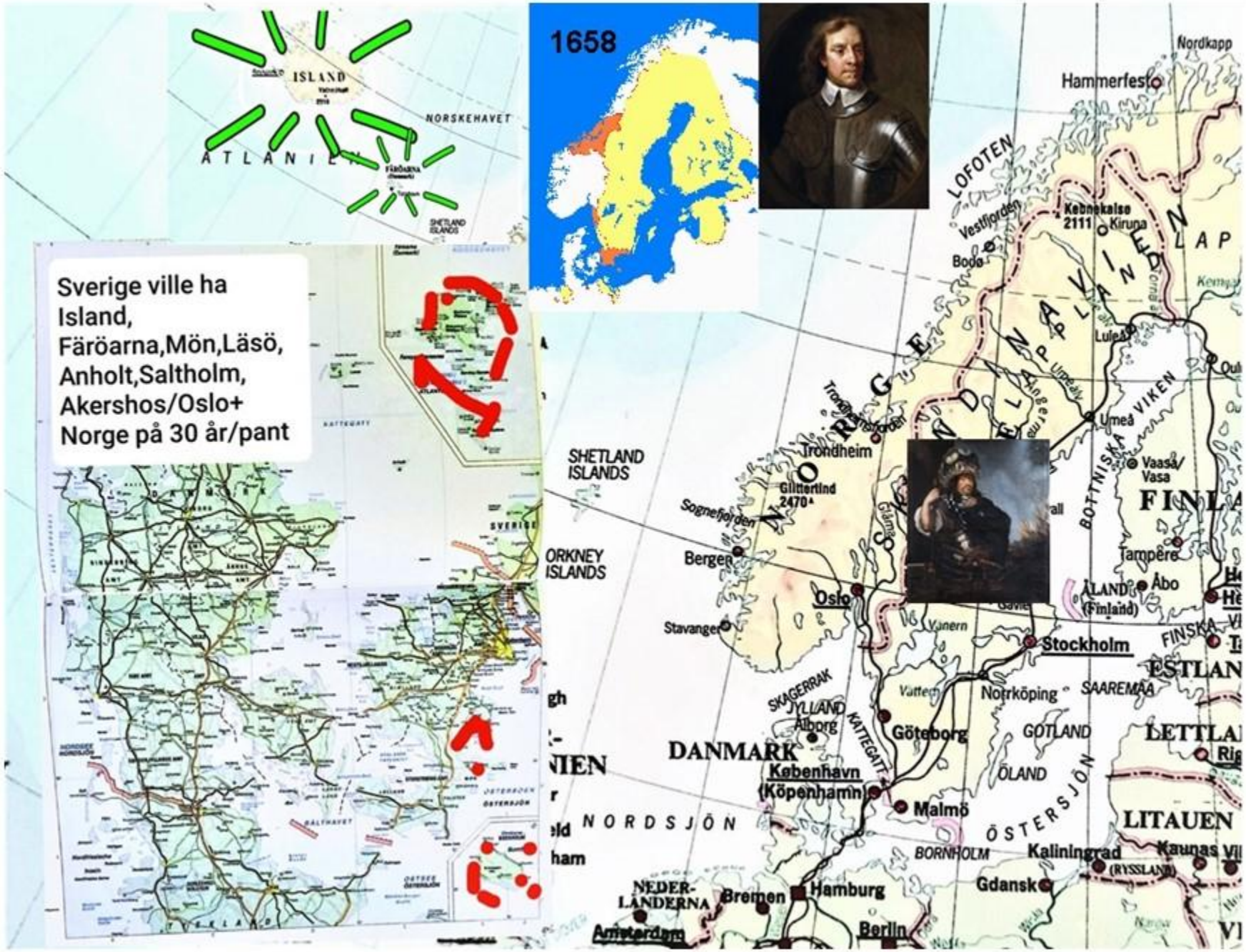

Freden i Roskilde undertecknades den 26 februari 1658 och markerade slutet på det första Carl Gustav-kriget, som bland annat är känt för den svenska arméns marsch över de frusna bälten. Vid fredsslutet hade den svenska armén kontroll över större delen av den danske kungens territorium. Fred förhandlades därför på Sveriges villkor med de engelska och franska sändebuden som mellanhänder. Den svenske kungen, Karl X Gustav, ställde ganska stränga villkor:

De danska besittningarna Skåne, Halland och Blekinge samt Bornholm skulle avstås till Sverige.
Samtidigt skulle också de norska ägorna av Bohus och Trondhjems län överlämnas.
Danmark var tvungen att acceptera att Östersjön var stängd för främmande sjömakter.
Den svenske kungen dikterade att den tidigare danske hovmästaren Corfitz Ulfeldt (1606-1664) skulle få tillbaka sina tidigare ägodelar i Danmark. Ulfeldt konspirerade efter sin avsättning med svenskarna mot Danmark och förekommer också som en av de svenska förhandlare i detta fördrag.
Danmark var tvungen att inhysa de svenska soldaterna fram till den 2 maj, vilket innebar en betydande kostnad för att försörja den svenska armén.
Danmark borde ha förhandlat fram ett avtal med hertig Frederik av Gottorp om hertigdömenas framtida ställning i förhållande till kungadömet senast den 2 maj.

De första kraven på danskt territorium var extremt hårda:

Danska områden på skandinaviska halvön

Blekinge

Halland (hade avträtts av Danmark 1645 på 30 år)

Skåne

Danska öar

Anholt

Bornholm

Læsø

Møn

Saltholm

Ven

Cromwell och Karl X ville dela Danmark mellan sig, men det blev inte så

Norska områden på skandinaviska halvön

Bohuslän

Trondheims len som i stort sett motsvarar nutida Trøndelag fylke samt Nordmøre och **Romsdal**. Den exakta gränsen fastställdes aldrig, men det finns markeringar på bland annat Midøya i Midsunds kommun där gränsen antas ha gått.

Som säkerhet hela Norge på 30 år

Samt

Island

Färöarna

grevskapet Pinneberg

Sveriges erövringar vid freden i Roskilde (gult, rött, lila).
Men man ville egentligen även ha Island – Färöarna – Mön – Läsö

- **Anholt – Saltholm – Akershus län**
- **Som är ca. Oslo – samt som pant**
- **Hela Norge på 30 år. – Pinneberg**
- **Ven**

Danmarks Dyraste fred Roskilde 1658

Men det kunde varit värre....
Sveriges uppgörelse Fanna med England Om att dela hela Danmark mellan de Båda länderna (Cromwell)
Sverige hade mer krav på landområden än vad som blev svenskt I freden i Roskilde.

Svensk
Önskelista
1658

Försvenskning i skolan och kyrkan

Försvenskningen av Skåningarna

Försvenskningen av Skåne var den process genom vilken Skåne kulturellt integrerades i Sverige efter att ha erövrats från Danmark under Karl X Gustavs första danska krig (1657–1658). De viktigaste stegen i försvenskningen dateras normalt till perioden 1658–1719.

Försvenskningens mest intensiva fas skedde under Karl XI:s regeringstid (1660–1697) och ansvaret tillskrivs idag främst de två generalguvernörerna Johan Göransson Gyllenstierna (1679–1680) och Rutger von Ascheberg (1680–1693).[6] Försvenskningen utmärktes först av försiktighet. Den skånska befolkningen fick representation i Sveriges riksdag, vilket innebar högre politiskt inflytande än man haft i Danmark. Åtgärder togs även för att avråda och till viss del förbjuda ekonomiska och kulturella band till Danmark. Ett mycket impopulärt steg var Karl XI:s inkvarteringar av svenska ryttare på skånska gårdar, vilket ledde till ett stort antal övergrepp på befolkningen. I och med utbrett stöd för Danmark och uppkomsten av de dansk-sympatiserande snapphanarna inleddes svenska offensiver för att slå ner danska sympatier i Skåne, vilka inkluderade bland annat avrättningar, förstörelse, tortyr och massakrer.

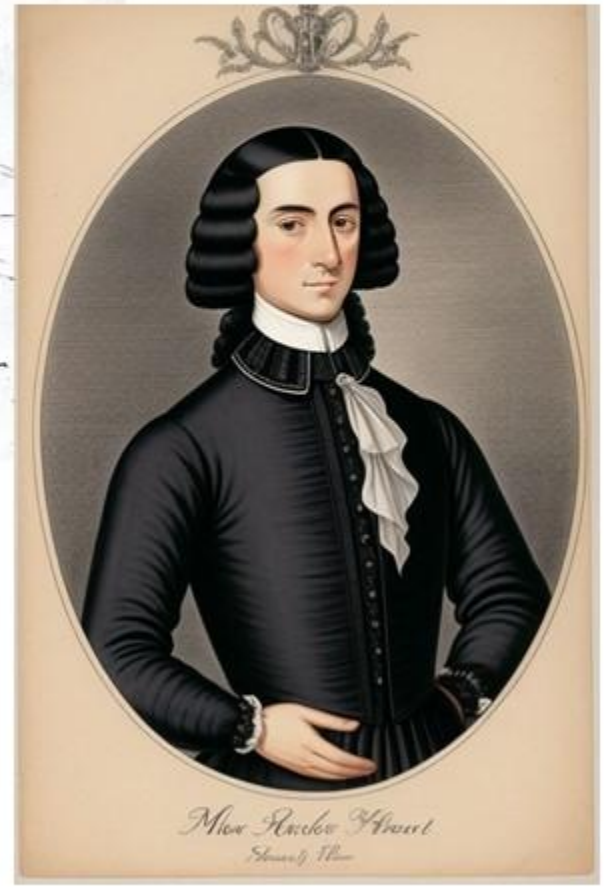

Prästerna

Kyrkan spelade en avgörande roll i försvenskningen och utnyttjades genom predikan och utbildningar för att sprida det svenska språket. Undervisningen på svenska blev den första allmänna utbildningen i läsande och skrivande i Skåne.

Skåne återhämtade sig inte ekonomiskt från krigen och delar av den nya ekonomiska politiken förrän på 1820-talet. Mellan 1675 och 1718 sjönk Skånes befolkning med 26 %, från 180 000 till 132 800, till följd av bland annat krig, flykt till Danmark och tvångsinskrivningar i den svenska armén. Sedan 1720-talet har Skåne betraktats som en bestående del av Sverige, om än med en kvarstående regionell identitet.

FÖR SVENSKNING

av Skåne

Tidig försvenskning (1658–1675)

Den svenska statsmakten var först försiktig med försvenskning i Skåne och processen kan först sägas ta ordentlig fart efter att Karl X Gustavs son och efterträdare, Karl XI (r. 1660–1697), blev myndig år 1672. Det fanns redan till en början ett viss missnöje bland den skånska befolkningen på grund av en samhörighetskänsla med Danmark och nya krav som ställdes i Sverige. För det mesta respekterades initialt existerande seder och bruk i Skåne.

Under Karl X Gustav infördes tull på all export och import till Danmark, i hopp om att klippa banden över Öresund. Skånska bönder och handelsmän behövde därför vända sig till resten av Sverige för att sälja och köpa varor, vilket möttes av kraftig kritik. Kort efter införandet avskaffade kungen därför tullen.

En utveckling som mottogs positivt i Skåne var att adeln, prästerna och bönderna fick skicka representanter till Sveriges riksdag och på så sätt fick politisk representation och knöts närmare statsmakten. Detta skedde med mer eller mindre omedelbar verkan; skåningarna representeras redan vid riksdagen 1664. I enlighet med fredsfördraget 1658 introducerades den tidigare dansk-skånska adeln på det svenska Riddarhuset. Borgare och adel var till en början förhållandevis neutralt ställda till den svenska erövringen, men blev snart missnöjda till följd av höjda skatter och den svenska arméns agerande. Danska adelsmän som flydde från Skåne fick sina gods och egendomar konfiskerade. Fördrivandet av gammal skånsk adel minskade det danska kulturinflytandet i Skåne.

Många gårdar hade övergivits, vägar hade förstörts, och gods och gästgiverier hade brännts ner. I trakten kring Landskrona var så många som 70 % av gårdarna övergivna och obrukade.

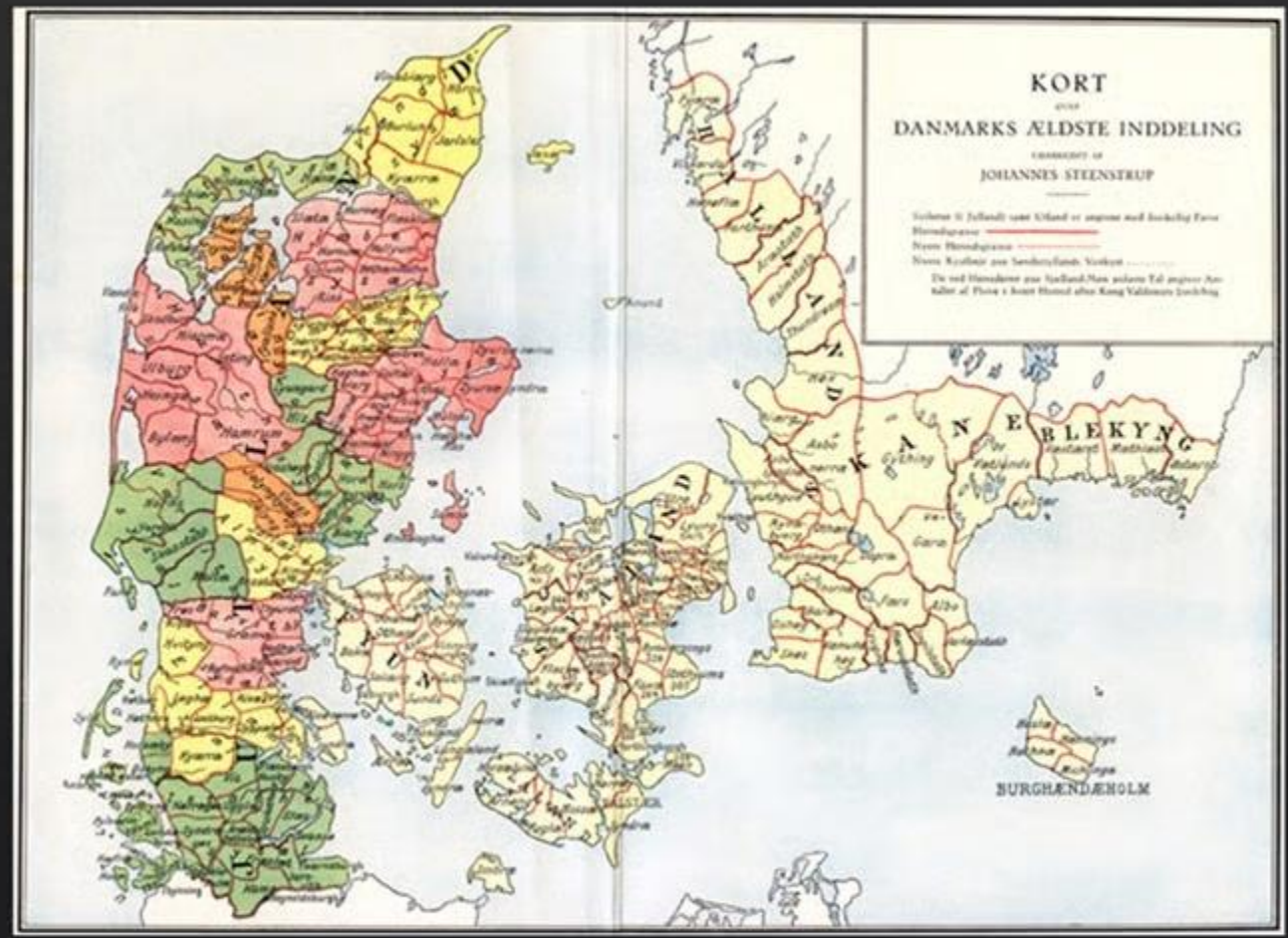

Danmarks äldsta indelning

Först år 1700 räknar man att det svenska språket har införts i de tidigare danska områdena

Bagerska gården

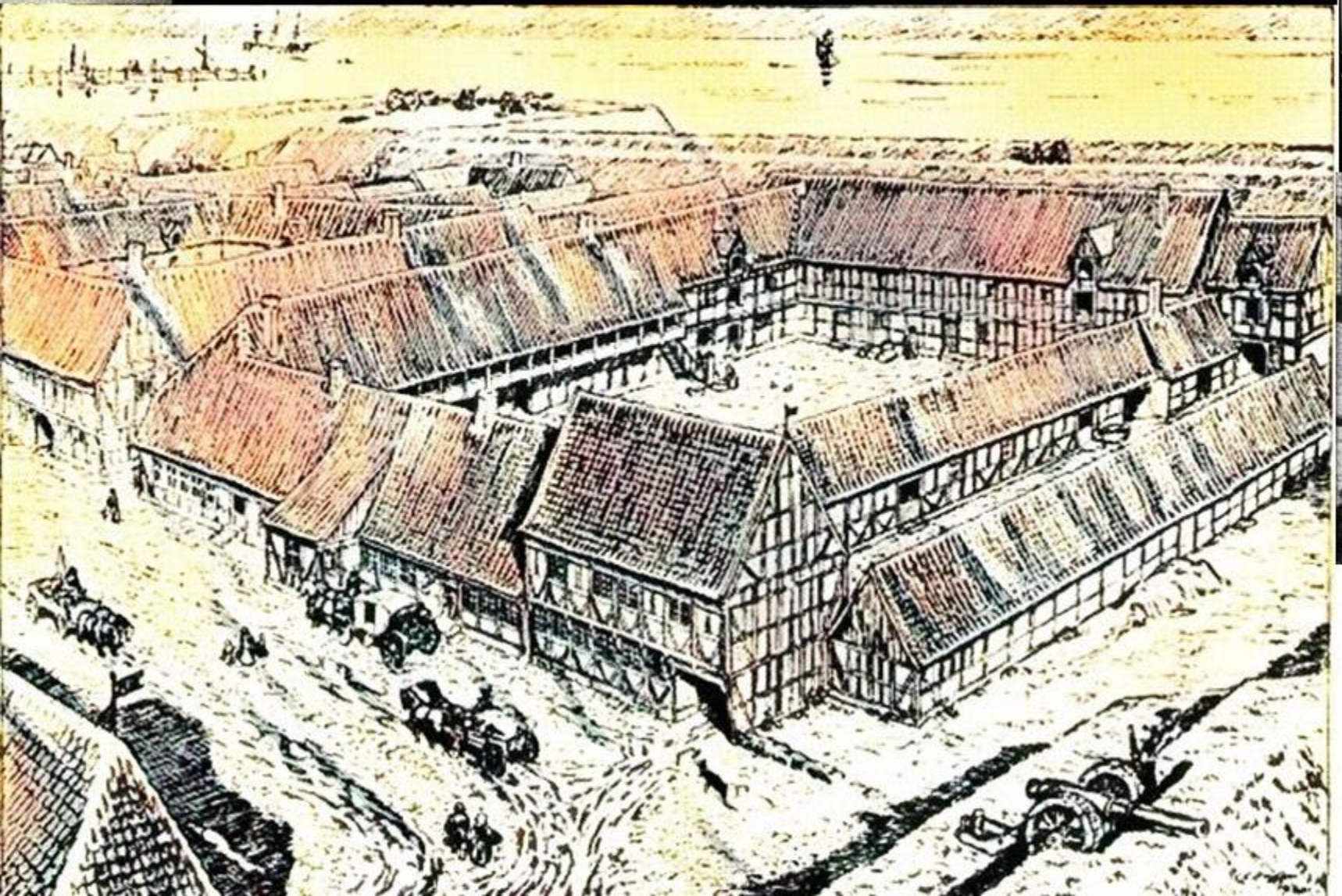

De första kraven på danskt territorium var extremt hårda:

Danska områden på skandinaviska halvön
Blekinge
Halland (hade avträtts av Danmark 1645 på 30 år)
Skåne
Danska öar
Anholt
Bornholm
Læsø
Møn
Saltholm
Ven

Norska områden på skandinaviska halvön
Bohuslän
Trondheims len som i stort sett motsvarar nutida Trøndelag fylke samt Nordmøre och Romsdal. Den exakta gränsen fastställdes aldrig, men det finns markeringar på bland annat Midøya i Midsunds kommun där gränsen antas ha gått.
Som säkerhet hela Norge på 30 år
Samt
Island
Färöarna
grevskapet Pinneberg

Slutförhandlingarna förlades till Roskilde och den 26 februari undertecknades fredsavtalet i Roskilde domkyrka. Huvuddragen i avtalet var att Danmark-Norge avträdde till Sverige Skåne, Blekinge, Halland (permanent, i freden i Brömsebro 1645 hade Sverige fått Halland på 30 år), Bohuslän, Bornholm samt Trondheims län. Dessutom finns en mängd andra detaljer om "evig fred" mellan rikena, frånträdande av allianser riktade mot det andra landet, avstående från svenska krav på Delmenhorst och Ditmarsken etc.

I avtalets paragraf 9 tillförsäkrades invånarna i de erövrade landskapen att de skulle få behålla sina gamla privilegier, friheter, lagar och sin kyrkoordning. När det gäller privaträttsligt ägande fullföljdes detta, medan adelsprivilegier, kyrkoordning (1686) och rättssystem (1683) successivt anpassades till de i övriga riket gällande.

Malmö historiska notiser 1658 -1718

1658 26/2 slöts freden mellan Danmark och Sverige i Roskilde. Freden innebar en katastrof för Danmark, som fick lämna ifrån sig alla sina landskap i öster. Skåne, Blekinge och Halland rycktes därmed ur en månghundraårig politisk, ekonomisk och kulturell gemenskap.

1658 1/3 ryckte förband ur svenska regementen in i Malmö, där de in kvarterades hos borgerskapet. Malmöhus överlämnades till överste Johan von Essen, som förordnats till kommendant i Malmö.

1658 9/3 kom Karl X Gustaf till Malmö och tog där in hos köpmannen och rådmannen Jörgen Anchers gård på Östergatan. I det kungliga följet befann sig bl a den danske adelsmannen Corfitz Ulfeldt, tidigare rikshovmästare i Danmark men sedan några år i svensk tjänst.

1658 15/3 utfärdade Karl Gustaf ett privilegiebrev för Malmö, som gav stadens köpmän rätt att segla på in rikes hamnar. Likaså fick de segla på utrikes orter och därifrån driva salthandel och avyttra sådana varor så långt Skåne sig sträcker. Senare bestämdes det att att all utrikeshandel i Skåne skulle koncentreras till Malmö, Landskrona och Helsingborg.

1658 16/4 hyllade representanter för Skånes adel, borgerskap och bönder Karl X Gustaf som sin konung. Ceremonin ägde rum i Knutssalen på rådhuset, i närvaro av höga civila ämbetsmän och officerare. Eftersom kungen hade lämnat staden redan den 15 mars, fick en sammetsklädd stol tjäna som symbol för kungamakten. Bland de närvarande malmöborna fanns bl a borgmästaren Hans Henriksen och köpmannen Johan Morbech. Båda hade ett år tidigare representerat sin stad i den danska ständerförsamlingen i Odense, där bl a skatter beviljats för upprustning inför det förestående kriget mot Sverige.

FAXEGÅRDEN

LIMHAMN

FOSIE

S. SALLERUP

SEGEGÅRDEN

NAMN PÅ PLATSER
I
MALMÖ

SANKT PETRI KYRKA

Jakob Thomson Jyde

rådman. Blev 66 år.

Far:	Thomas Nielsen Jyde (1619 - 1702)
Mor:	Karina Hansdotter (1627 - 1710)
Född:	1649-12-24 Malmö (M), Sankt Petri 1)
Död:	1716-04-20 Malmö (M) 2)

Stamfader till Jyde var Nils Jacobsen (född 1582)
Son Thomas Nielsen Jyde (född 1619)
Släkt med släkter Kockum, Thomson, Malmros, Ruhe

Några exempel på släkter som förekommer eller har förekommit i Malmö

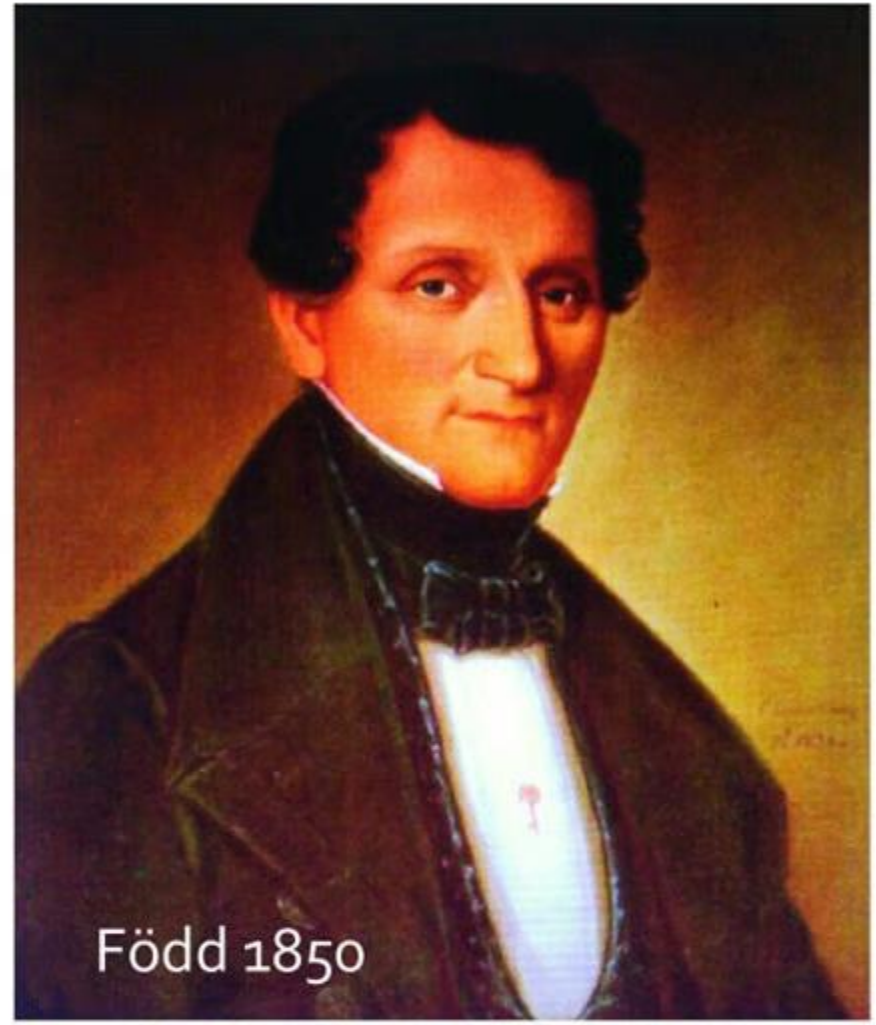

Stadsmäklare
Jacob Thomson
faderslinje dog ut 1948
Äldre släkting Jyde (1500 t)

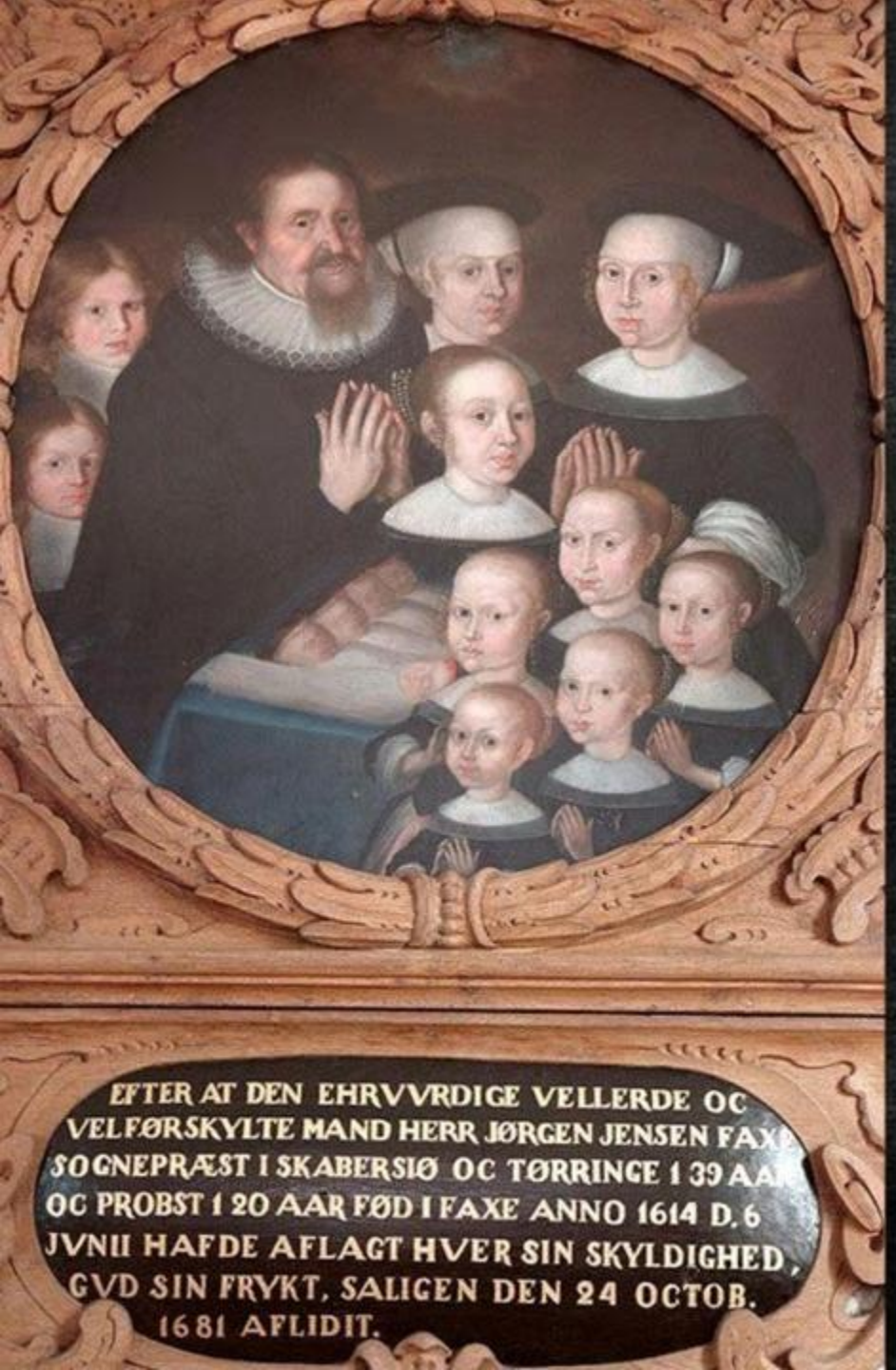

Jörgen Jenssen Faxe
f. 6.6.1614 i Faxe, Själland
d. 24.10.1681 i Skabersjö
häradsprost i Bara

-Ingeborg, f. i S., död i Malmö 1730 27/1, g. 1691 m. sin systerdotters, Anna Maria Hegardts, änkeman, handlanden i Malmö Hans Jostsen Nehrman, död i Malmö 1729, i hans 3:e gifte (g. 1:o och 2:o se P. Hegardt, a.a., s. 91).

Jens, f. i S. 1671 12/5 (enl. dödsnot.), handlande i Malmö, död i Malmö Pe. 1710 23/1.

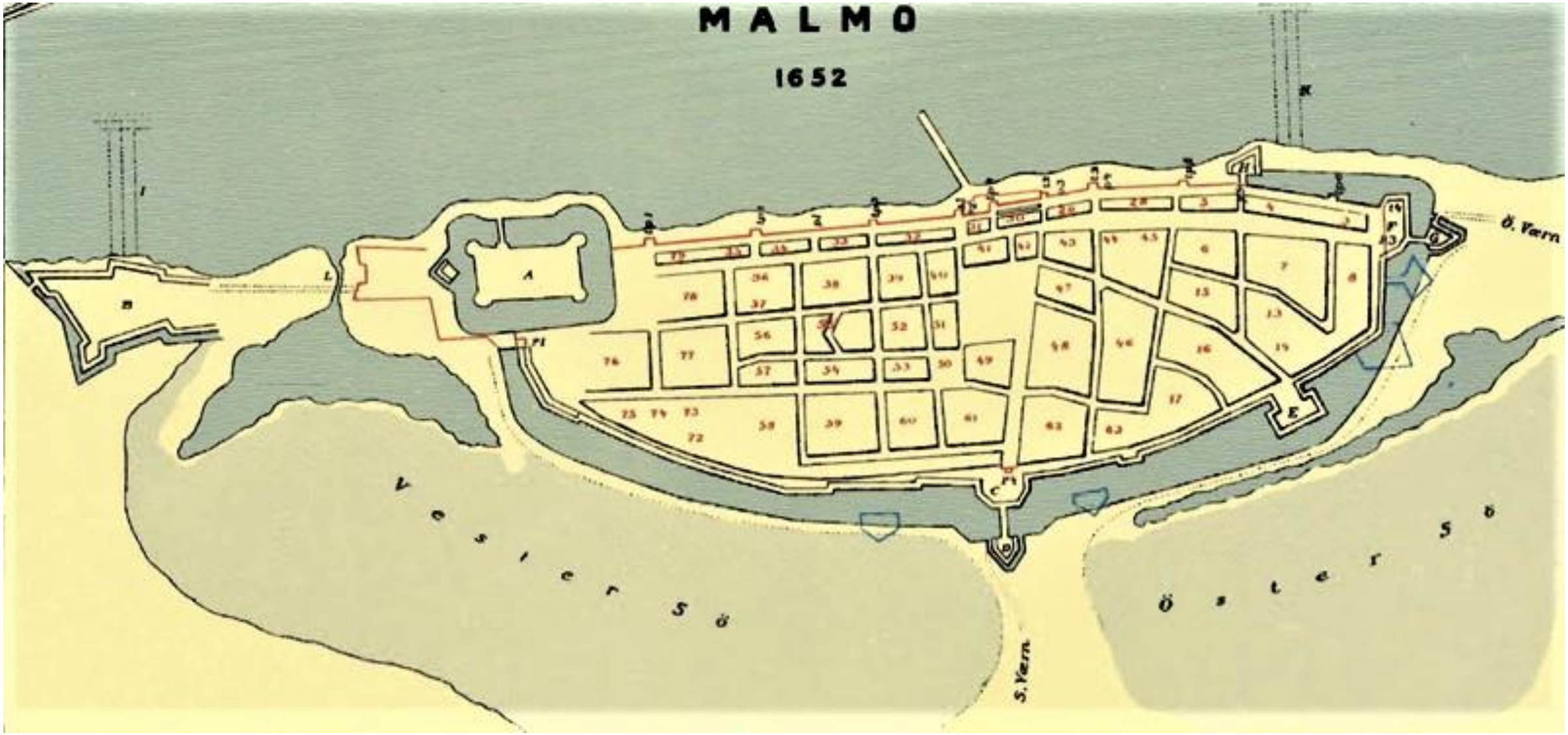

MALMÖ 1652

Malmö 1692

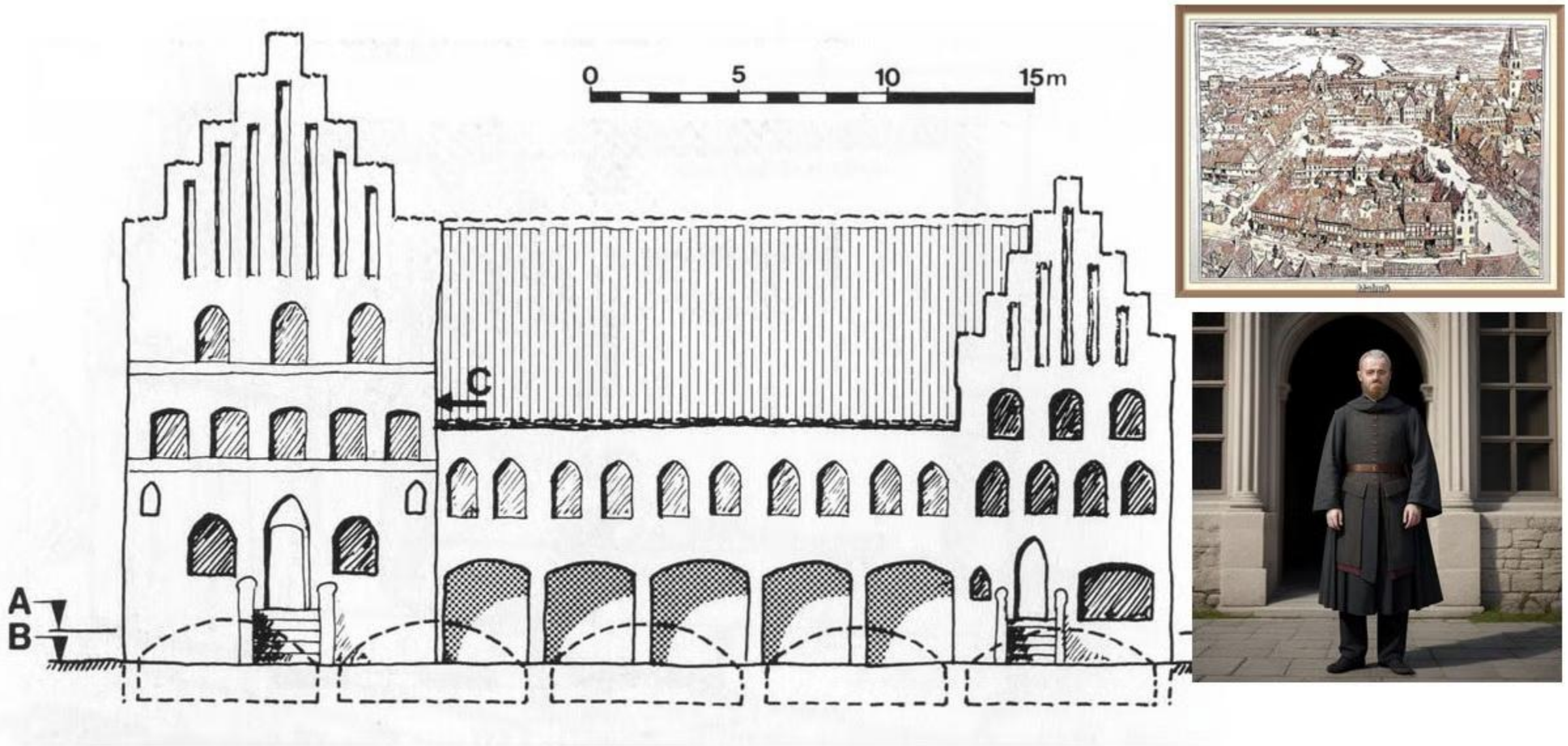

Rekonstruktion av Tunnelbyggnaden under början av 1500-talet.
Till vänster Jacob Nickelsens stora tegelhus från 1519.

Erik Dahlbergh, fram till det att han adlades 1660 Erik Jönsson, född 10 oktober 1625 i Stockholm, död 16 januari 1703 i Stockholm, gravsatt i Turinge kyrka i Södermanland, var en svensk greve, militär, arkitekt och ämbetsman; krigsråd 1677, landshövding i Jönköping 1687–1693, fältmarskalk 1693, generalguvernör i Bremen och Verden 1693, generalguvernör i Livland 1696–1702. Han var gift med Maria Eleonora Drakenhielm (1650–1680), dotter till generaltullmästare Wilhelm Böös Drakenhielm.

Erik Dahlbergh planerade och redigerade det berömda planschverket Suecia antiqua et hodierna (Det forna och nuvarande Sverige), som innehåller ett stort antal kopparstick över svenska slott och städer, där många bygger på Erik Dahlberghs egna teckningar.

Erik Dahlbergh lämnade bland annat efter sig en så kallad dagbok som gavs ut 1913, men som var känd långt tidigare. Boken är skriven i efterhand av Dahlberg och är därmed mer en självbiografi än en dagbok. Boken fick stor uppmärksamhet och har legat till grund för mycket av den tidigare historieskrivningen kring Dahlbergh. Dock har senare forskning visat att Dahlbergh i stora stycken förskönar och framhäver sig själv och att boken är full av felaktigheter. Ett exempel är hans beskrivning av sin insats vid Tåget över Bält, en efterhandskonstruktion som stämmer dåligt med andra historiska källor.

Redan den 13 december 1679 fick Ascheberg generalguvernörs titel, och efter Johan Göransson Gyllenstiernas död den 10 juni 1680 fick han överta dennes generalguvernement över Skåne, Halland och Blekinge, vilket dock ändrades så att det genom kunglig fullmakt den 4 september 1680 omfattade Skåne, Halland, Göteborg och Bohuslän. Enligt resolution av den 17 januari 1681 blev Malmö hans nya residensstad.

Malmö historiska notiser 1658 -1718

1658 29/5 utnämndes handelspresidenten i Göteborg, Lars Broman, till burggreve i Malmö. Genom att in rätta ett burggreveämbete i Malmö fick den svenska regeringen möjlighet att effektivt kontrollera Styrelsen och borgerskapet i den nya provinsens förnämnsta stad.

1658 mötte i juli månad Skånes generalguvernör Gustav Otto Stenbock representanter för städerna för att diskutera den känsliga frågan om det svenska tullsystemet skulle införas i Skåne. Resultatet av överläggningarna blev att skåningarna under protest fick acceptera den svenska tullordningen. Särskilt starkt motstånd gjorde de mot "lilla tullen" som togs upp vid stadsportarna och som var en nyhet för dem.

1658 7/8 bröt Karl X Gustaf freden med Danmark och invaderade Själland. Hans mål var nu att krossa Danmark och skapa en nordisk stormakt med Köpenhamn-Malmöregionen som centrum. Malmöborna fick nu på nytt känna tyngden av krigets bördor. Redan innan freden i Roskilde undertecknats hade den kände fortifikationsofficeren Erik Dahlberg fått i uppdrag att planera förstärkningsarbeten på försvarsverken kring Malmö. Det nya kriget mellan Danmark och Sverige gjorde det nödvändigt att forcera dessa arbeten. Bastionerna vid Österport och Söderport (som ännu låg vid Södergatans södra ände) förstärktes. Högvaktsbyggnaden på Stortorget reparerades och likaså vaktlokaler på särskilt viktiga punkter vid vallarna och strandmuren. Av stadsräkenskaperna för år 1658 framgår att dessa arbeten blev ödeläggande för stadens ekonomi. Borgerskapet ålades att leverera öl, bröd, kött och fisk för tusentals daler till garnisonen i Malmö och armen, som låg framför Köpenhamn. Staden blev också skyldig att anskaffa och utrusta ett sextiotal båtsmän för tjänstgöring i den svenska flottan. I september 1658 hade man endast lyckats få tag i 17 stycken. Många unga män — gesäller och drängar — lämnade staden och gömde sig på landsbygden för att slippa pressas till sjömän.

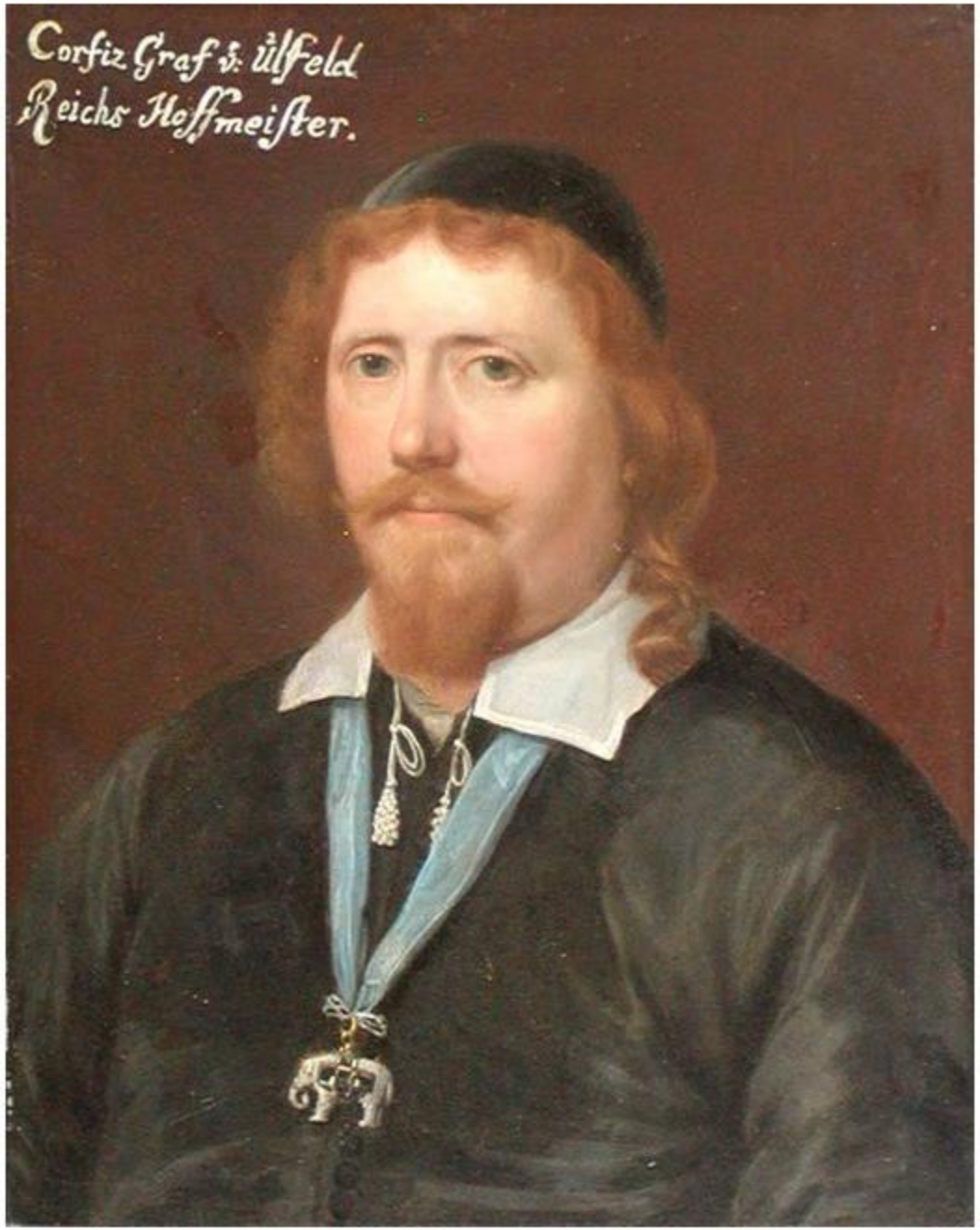

Malmö

Bland Köpmän och Förrädare

Malmö Sammansvärjningen 1658-59

Corfitz Ulfeldt, född 10 juli 1606 på Hagenskov i Assens, död 20 februari 1664 i närheten av Basel i Schweiz, var en dansk statsman och dömd landsförrädare. Han var son till rikskanslern Jakob Ulfeldt och dennes hustru Birgitte Brockenhuus, och sonson till riksrådet Jakob Ulfeldt.
Corfitz Ulfeldt sändes 1621 med sin yngre bror Flemming för vidare utbildning utomlands och uppehöll sig bland annat i Paris och Padua till 1629. Han blev 1630 kammarjunkare hos Kristian IV samt trolovad, men först 1636 gift, med dennes vackra, högt begåvade älsklingsdotter Leonora Christina. Hon visade sin make varm tillgivenhet och följde honom troget under livets alla skiften.

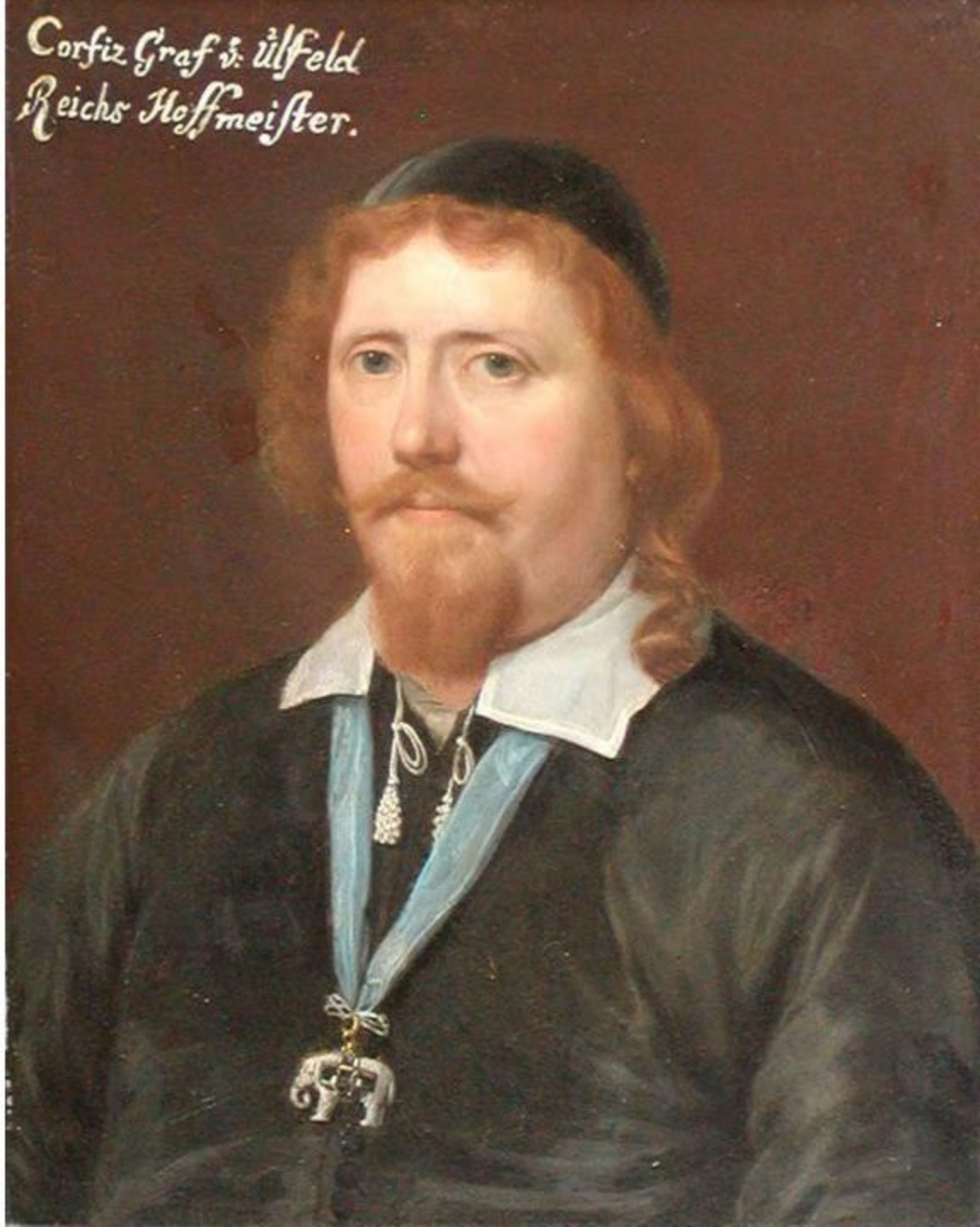

Malmö historiska notiser 1658 -1718

1658 i september inledde Bartholomeus Michelsen, ägare till kalkugnen vid Limhamn (Limhaffnen) utanför Malmö, samarbete med ledande danska politiker i Köpenhamn. Svenskarnas krigsförklaring mot Danmark hade gett näring åt de redan starka missnöjesstämningarna i Skåne. Under sommaren och hösten växte det fram en motståndsrörelse med anhängare i alla samhällslager, adelsmän, präster, köpmän, byhantverkare. Michelsen och en grupp likasinnade malmöborgare började efter hand utforma planer på att med dansk hjälp överrumpla garnisonen i Malmö och bemäktiga sig fästningen.

1658 29/10 tog sig en holländsk flottstyrka förbi Kronborgs kanoner och kämpade sig fram till Köpenhamn, som hotades av svenska trupper. Holländarnas ingripande betydde att den danska huvudstaden fick en välkommen militär förstärkning. Det gynnade också de sammansvurna i Malmö som nu tryggare kunde utnyttja förbindelselinjen mellan Limhamnen och Dragör.

1658 18/12 skulle enligt planerna överfallet på Malmögarnisonen iscensättas. Ute vid Limhamnen väntade två av sammansvärjningens ledare, Bartholomeus Michelsen och köpmannen Johan Jörgensen, på den danska hjälpstyrkan, som de skulle leda in mot staden. Inne i Malmö låg grupper av borgare och drängar utplacerade, beredda att kasta sig över olika delar av garnisonen. Bl a väntade ett fyrtiotal man i köpmannen Kield Kieldsens hus i hörnet av Sondergaden och Per Weijers gade. De sammansvurna väntade dock förgäves. Fartygen med soldater hade inte kunnat forcera drivisen som en nordostlig vind pressat mot den danska kusten. Den 26 december gjordes ett nytt försök att genomföra kuppen. Även denna gång uteblev hjälpen. Fartyget med soldaterna hade grundstött vid Saltholm.

1659 - 22 december

Tre av ledarna för Malmösammansvärjningen, vilken hade som föremål att befria Skåne från det svenska oket, avrättas på Stortorget i Malmö. Bartholomeus Mikkelsen, Johan Jørgensen och Jokim Brun halshuggs, medan den förre borgmästaren Evert Wildfang benådas på schavotten och undslipper med böter på 3 000 daler.

1659 - 22 december

Tre av ledarna för Malmösammansvärjningen, vilken hade som föremål att befria Skåne från det svenska oket, avrättas på Stortorget i Malmö. Bartholomeus Mikkelsen, Johan Jørgensen och Jokim Brun halshuggs, medan den förre borgmästaren Evert Wildfang benådas på schavotten och undslipper med böter på 3 000 daler.

Malmö historiska notiser 1658 -1718

1658 28/12 skrev den danske kungen Fredrik III till invånarna i Malmö och prisade dem för deras "Affection imod Oss som Eder rette Herre". Kungen uppmanade dem att fortsätta sin aktion och lovade att så snart som möjligt hjälpa dem att bli befriade.

I april 1659 röjdes sammansvärjningen för de svenska myndigheterna. En specialdomstol tillsattes och en långvarig rättegång följde. Aderton av de främsta deltagarna dömdes till döden för högförräderi.
Den 8 december fastställde Karl X Gustaf dödsdomarna.

1659 22/12 verkställdes blodsdomarna på Stortorget i Malmö. De tre malmöborgarna Bartholomeus Michelsen, Johan Jörgensen och Jochum Brun, som av domstolen utpekats som sammansvärjningens ledare, fick böja sina huvud för bödelns yxa. De övriga dödsdömda blev benådade på schavotten.

1660 13/2 avled Karl X Gustaf i Göteborg. Några månader senare slöts freden mellan Danmark och Sverige. Skåne förblev svenskt. Tronföljaren Karl var minderårig och regeringsmakten kom därför att fram till 1672 utövas av en förmyndarregering. Vid Karl X Gustafs begravning på hösten 1660 representerades Malmö av borgmästaren Jakob Clausen Willschiött. På dennes anhållan bekräftade förmyndarregeringen stadens gamla privilegier och dess rätt att vara stapelstad. När det gällde kravet på återbetalning av stadens stora utlägg för militära ändamål, fick borgmästare Willschiött nöja sig med ett vagt löfte om en framtida uppgörelse.

1662 i september sammanträdde en lantdag i Malmö med uppgift att reglera förhållandet mellan den svenska staten och den skånska provinsen. Resultatet av överläggningarna sammanfattades i Malmö recess. I denna slogs fast att skåningarna skulle få leva efter sina gamla lagar "intill dess de svenske lagen bättre känna och begripa kunna". Skåningarna fick däremot "med suck och klagan" acceptera det svenska skattesystemet. Detta innebar att de i likhet med andra svenska städer årligen skulle betala bl a kontributionen och mantalspenningarna.

Malmö historiska notiser 1658 -1718

1662 Fr o m detta år uppbars mantalspenningar regelbundet i Malmö. Varje skattskyldig person betalade 3 mark. I mantalslängden redovisas personer mellan 15 och 60 år. Detta år uppgick antalet mantalsskrivna malmöbor till 1810. Om man vill bilda sig en uppfattning om hur många människor som dagligen rörde sig innanför stadens vallar, måste man också räkna med garnisonens folk. Under 1660-talet växlade styrkan mellan 1200 och 2000 man. 1663 Malmköpmännens oxhandel fortsatte som under dansk tid. Från Malmö utskeppades på våren stora mängder oxar företrädesvis till Lubeck. År 1663 utklarerades sålunda 1135 stalloxar från tullkammaren i Malmö.

Vid 1664 års riksdag berövades Malmö sin forna rangställning och placerades som nummer sex på ranglistan omedelbart efter Landskrona. Förmyndarregeringen ville göra Landskrona till ett handelscentrum och försökte därför främja dess utveckling genom allehanda privilegier.

1665 fanns det i Malmö nio "skoleholdere" (skolmästare) som höll "publice skole" där pojkar och flickor undervisades i läsning, skrivning och räkning. En sådan skola kallades vanligen "dansk skole", eftersom undervisningen bedrevs på danska och inte på latin som i den "latinske skolen.

1666 inrättades efter svensk förebild en specialdomstol, accisrätten, som skulle döma i mål mellan tullmyndigheten och stadsbefolkningen. Accis var en tillverkningsavgift som betalades av exempelvis bagare och bryggare. Även de som bryggde öl hemma, och det var många, måste betala "accisen".

Byggnad	Kvarter	Ålder	Tillstånd vid inventeringen 1970
Kruseska källaren	Magnus Smek		1400-tal riven
Kvällspostens källare	Magnus Smek		1400-tal riven
Hus	Magnus Smek		1800-tal riven
Carnegiehuset	S:t Gertrud		1500-tal förändrad
gårdshus	S:t Gertrud		1700-tal oförändrad
Thottska gården	Carolus		1500-tal förändrad
Diedenska gården	Carolus		1600-tal oförändrad
Magasinet	Carolus		1800-tal riven
Atlas gathus		Erik Menved	1600-tal riven
Skånska Dagbladets hus	S:t Gertrud		1700-tal oförändrad
Bagerska gården	S:t Gertrud		1800-tal oförändrad

Kulturhistoriskt värdefulla byggnader i Caroli-området enligt 1953 års inventering.
Thottska huset Malmös äldsta bevarade korsvirkeshus. Tage Thott och hustrun Else Ulfstand lär bygga huset 1558, men vissa tror det byggdes 1536. Diedenska huset är Från 1620 talet.

Östergatan med två korsvirkeshus

Diedenska huset

Malmö historiska notiser 1658 -1718

1666 Under en predikan i S:t Petri kyrka riktade kaplanen Niels Hansen Tollöse skarp kritik mot de svenska myndigheternas framfart i staden. Han påminde om forna tider, då staden hade varit en blomstrande handelsstad och man "icke hade hört så många trummor utan endast några få till lust, icke heller sett så många musketerare som nu dagligen ses, icke heller staden att vara nederriven, som skett är". Den frispråkige kaplanens kritik förblev inte opåtalad, men han slapp till slut undan med förflyttning till ett annat pastorat.

1667 21/12 tillsattes magister Peder Sture som rektor vid Latinskolan i Malmö. Peder Sture var född i Kolding och hade gått i skola i Odense. Efter studier vid Köpenhamns universitet hade han flyttat över till Skåne 1658. Han blev Latinskolans siste danske rektor.

1667 fick Malmö sin förste svenskfödde borgmästare, en värmlänning vid namn Daniel Faxell. Denne hade under några år tjänstgjort som syndicus och rådman och dessutom varit stadens fullmäktige vid 1664 års riksdag.

1668 avgjordes en tvist mellan färjemännens gille i Malmö och postmästaren Johan Casper Heublein om transport av gods till Köpenhamn. Endast färjemännen skulle i enlighet med sina privilegier ha rätt att frakta gods med sina båtar. Postmästaren fick enbart föra över post och passagerare med sin jakt.

1669 5/4 klagade badaren Söfren Mortensen hos magistraten över att han måste hysa soldater i sitt hus trots att han tidigare blivit befriad från inkvartering. Förr hade folk flitigt besökt hans "badstue", men sedan han fick soldater i huset, uteblev badgästerna, eftersom det ofta inträffade att de blev bestulna på sina kläder.

Malmö historiska notiser 1658 -1718

1670 1669 års Skånska kommission gav Kirstine Oluf Biörnsens (änka) tillstånd att idka brännvinshandel liksom andra kryddkrämerskor. Man hänvisade till att det var vanligt, att de som höll kryddbod också drev handel med franskt "brennewijn".

1669 utsågs överstelöjtnanten Erik Dahlberg till kommendant i Malmö. Fram till 1674 ledde Dahlberg, som var en av samtidens skickligaste fortifikationsofficerare, en omfattande modernisering av fästningsverken kring Malmö. I samband med dessa fortifikationsarbeten flyttades Söderport ett hundratal meter västerut till Engelbrektsgatans mynning.

1671 3/10 anställde magistraten urmakaren "velagte och kunstlxrde ” Valentin Hansen på ett års tid att ha tillsyn med stadens "seyerwerk" i kyrktornet mot 60 daler silvermynt i årslön.

1672 10/12 utfärdade magistraten en rekommendationsskrift för Daniel Lader, "Medicinx Operator och oculist", som vistats någon tid i staden. Under denna tid hade Laderhaft en patient som varit blind på ena ögat och henne hade han "löckeligen och wel curerit" så att hon fått sin syn tillbaka. Han hade också genom "saadan lyckelige skieren” botat en välförnäm hustru som varit helt blind i två år. Operationen hade skett i sognepresten Niels Sörensens och annat förnämt folks närvaro och hade följts av tacksägelsegudstjänster i S:t Petri kyrka.

1673 20/8 kom den nu myndigförklarade Karl XI till Malmö på sin eriksgata. Med på den långa resan hade han ett stort följe med änkedrottningen Hedvig Eleonora i spetsen och en lång rad in- och utländska förnämiteter. Med Erik Dahlberg som guide besåg kungen försvarsverken och slottet. Ute vid Skrävlinge hade Dahlberg anordnat en "skämtbataille" med nära tusen man till häst och fot. En kväll bjöd borgmästare och råd på stort kalas på Knutssalen, och då blev kungen också intagen i Knutsgillet. "Väl förnöjd" lämnade så kungen med sitt stora sällskap Malmö den 27 augusti.

Malmö historiska notiser 1658 -1718

1674 Under den ovanligt hårda vintern i början av 1674 hölls trafiken i gång mellan Malmö och Köpenhamn trots att Sundet frusit till. Nitiska tullare har noterat att slädar med diverse varor då och då kom från Köpenhamn. En släde kom med två tunnor vete, en annan med en tunna torsk och en tredje med ett lispund lin.

1675 forcerades arbetena på befästningsverken. Det utrikespolitiska läget hade försämrats och regeringen räknade med en konflikt med Danmark. 1000 man ur Kronobergs regemente kommenderades till Malmö som arbetstrupp. Rivningsraseriet fortsatte. Det gamla hospitalet, som sedan 1528 varit inrymt i det forna gråbrödraklostret — det låg i nuvarande Kungsparken väster om Slottsgatan — fick nu skatta åt förgängelsen "till större säkerhet för vår stad ock kastellet" som det hette i den kungliga ordern.

1675 2/9 förklarade Danmark krig mot Sverige. Genom sitt engagemang i den europeiska storpolitiken på Frankrikes sida hade Sverige dragits in i krig på kontinenten. Militära motgångar minskade respekten för den svenska krigsmakten och ingav Christian V hopp om att kunna förverkliga sin dröm om revansch för Roskildefreden.

1676 1/6 tillfogade den danska flottan under Niels Juels befäl den svenska flottan ett svidande nederlag vid Öland. Några veckor senare slog Christian V till. Den 29 juni landsattes den danska armen vid Råå och blev snabbt herre över Skåne. Samtliga befästa städer utom Malmö föll i danskarnas händer. Stora delar av Skånes befolkning hälsade den danska armen välkommen.

1676 4/7 uppkallades representanter för borgerskapet till rådhuset, där burggreven Gilius Ehrenberg och magistraten förmanade dem att inte svika sin trohetsed. Starka motsättningar framträdde mellan de svenska myndigheterna och stadsbefolkningen, särskilt när det krävdes att malmöborna skulle tjänstgöra på vallarna bland knektarna. Svenskarnas misstro riktades också mot de äldre disciplarna vid Latinskolansom fick avlägga en särskild trohetsed och lova att inte "pläga någon correspondence med rikets fiender".

1676 i oktober var läget kritiskt i Malmö. Staden var nu blockerad av ett par danska regementen, som hindrade tillförseln till staden. När generalguvernören Fabian von Fersen på nytt ville kommendera borgerskapet till vallarna, blev det stort rabalder vid ett möte med borgerskapet på rådhuset. Många av de närvarande dristade sig att öppet visa sitt missnöje och lämnade salen "med wred hue". Senare lät Fersen arrestera några av ledarna. Lugnet återställdes sedan borgerskapet fått löfte om att inte stickas in i knektehopen utan bilda ett eget förband under landshövding Leyonskiölds befäl.

1676 4/12 stod slaget vid Lund, där svenskarna stannade kvar som segrare, medan danskarna tvingades dra sig tillbaka till Landskrona. Delar av den svenska armen — omkring 2000 man — sårade och sjuka officerare och gemena sökte sig ned mot Malmö. "Malmöes gader vare gandske fulde af blodige och halfdöde mennisker, som raabte yncheligen om at forbindes ...", skriver Kågerödsprästen Sthen Jacobsen i sin krönika.

Skånska krigen 1644 - 1679

År 1675 förklarade både det Tysk-romerska riket och Nederländerna krig mot Sverige. Även Kristian V av Danmark gick med i kriget och hoppades utnyttja det för att återta Skånelandskapen. Under det skånska kriget landsteg Kristian och den danska armén vid Råå utanför Helsingborg i juni 1676 och lyckades snabbt återta hela Skåne förutom Malmö. Den danska armén fick starkt stöd av lokalbefolkningen i Skåne och Kristian V hyllades av många skåningar som en befriare.

Freden i Roskilde 1658 hade stadgat att Skåne skulle behålla sina gamla privilegier och lagar men under tidigt svenskt styre hade nyinflyttade svenskar favoriserats på bekostnad av lokalbefolkningen och danska adelsmän som lämnade landskapet fick sin egendom och sina gods konfiskerade.

I Skåne hade det danska styret därför börjat glorifieras och vissa började på landsbygden på eget bevåg bedriva gerillakrigföring mot Sverige, så kallade snapphanar. Snapphanarna uppmuntrades av Danmark och rekryterades under kriget. Den danska krigslyckan vände i och med den svenske kungen Karl XI:s seger vid slaget vid Lund den 4 december 1676, ett av de blodigaste slagen i Nordens historia.

Efter slaget blev båda sidors positioner mer eller mindre fastlåsta. Fred uppnådes med hjälp av utländsk medling år 1679, utan några ändringar på den dansk-svenska gränsen som fastslagits 1660.

Landskrona erövras av Danmark 1676.

Kristianstad erövras av danskarna 1676.

Halmstad
Svensk seger
1676

Slaget vid Landskrona.
1677
Svensk seger

Slaget vid Köge bukt.

1677 avled kyrkoherden i S:t Petri församling Niels Söfrensen. Han hade tillhört den grupp av det skånska prästerskapet som omedelbart efter Roskildefreden hade hyllat de nya makthavarna. Det var helt uteslutet att en prästman med skånsk-dansk bakgrund skulle få intaga S:t Petri predikstol i den för svenskarna rådande kritiska situationen. Malmö var just då en belägrad stad, och det behövdes en pålitlig präst som förde den svenska regimens talan i den danskvänliga församlingen. Generalguvernören von Fersen såg också till att "ein echtschaffener capabler Exemplarischer Schwedischer Mann" blev kyrkoherde i Malmö och tillika prost i Oxie härad. Den nye kyrkoherden hette Nils Hambrxus och var bördig från Hälsingland. Hambrxus hade tidigare varit kyrkoherde i Landskrona men varit tvungen att vid Skånska krigets utbrott ta sin tillflykt till Malmö liksom så många andra till Skåne inflyttade svenska präster och tjänstemän.

1677 6/6 ryckte danska trupper fram över backarna vid Kirseberg. Danskt kavalleri gick i bivack vid Håkanstorp. Under de följande dagarna grupperades den danska armen längs en linje från Skrävlinge till Hyllie "ned imod Limhaffnen". På Malmö redd ankrade danska örlogsfartyg. Väster om Malmöhus och utanför Söderport och Österport grävdes löpgravar och upprättades batteriställningar. I ett par veckors tid gick malmöborna och väntade på dråpslaget.

1677 klockan 12 på natten mellan den 26 och 27 juni sköts dansk lösen i lägret utanför Malmö. Det var signalen till den danska belägringsarm&I att gå till anfall mot staden. Efter hårda strider — delvis inne i staden — måste dock de danska stormtrupperna retirera. Christian V gav order om att belägringen skulle hävas. Den 5 juli utrymde danskarna lägret söder om Piledammen och Möllevången och gick mot Landskrona.

Malmö historiska notiser 1658 -1718

1677 14/7 drabbade danskar och svenskar åter en gång samman i ett större fältslag, denna gång på Rönneberga backar öster om Landskrona. Den blodiga drabbningen slutade med svensk seger. Enligt den danske historikern Knud Fabricius betecknar den misslyckade stormningen av Malmö och slaget på Rönneberga backar vändpunkten i det fyra år långa Skånska kriget.

1678 16/1 arkebuserades den skånske adelsmannen Jörgen Krabbe på Stortorget i Malmö.

1682 Ascheberg underrättade magistraten om att en del av garnisonens soldater hade angripits av "elaka sjukdomar, varav större infektioner kunna flyta och det utan tvivel av lättfärdige, lösaktige kvinnfolk sin begynnelse tager". Magistraten skulle därför låta undersöka vad det fanns för löst folk i staden. Alla som inte försörjde sig på ärligt sätt skulle förvisas från staden.

1682 inrättades ett kronobarnhus i Malmö. I barnhuset skulle man ta hand om fattiga, föräldralösa barn och lära dem ett nyttigt hantverk. På så sätt hoppades man kunna minska barn- och ungdomstiggeriet. Till barnhuset knöts en klädesmanufaktur, som hölls vid liv genom beställningar för krigsmaktens räkning. Barnhuset var beläget i hörnet av Västergatan och Långgårdsgatan, där det var inrymt i bryggarnas forna lagshus.

1683 var 232 hantverkare verksamma i Malmö. Dessa fördelade sig på 42 hantverksyrken. De största grupperna utgjordes av de hantverkare som producerade livsmedel och beklädnadsartiklar. I Malmö fanns sålunda detta år 25 bryggare, 12 bagare, 13 slaktare, 33 skomakare och 20 skräddare.

Krabbe af Østergaard.
Vaabenet føres tillige af Damsgaard-Slægten.

Jörgen Krabbe avrättades på stortorget

Dödsdomen verkställdes genom arkebusering i Malmö den 16 januari 1678. Krabbe hävdade till sista stund att han faktiskt var en svensk patriot.

Den 16 januari 1678
fördes Jörgen Krabbe
från Malmöhus slott,
där han suttit fängslad,
till Stortorget,

Rådhuset, som är Nordens största uppförda
rådhus under 1500- och 1600-talen,

Malmö historiska notiser 1658 -1718

1683 var ett femtiotal tyskar bosatta i Malmö. Av dessa var hälften hantverkare medan en tredjedel ägnade sig åt handel. Några av tyskarna avancerade till rådmän, bl a stadens apotekare Christopher Dieterich. Denne spelade en ledande roll inom den tyska kolonin och blev en av initiativtagarna till att en tysk församling organiserades i staden.

1683 bekräftade hovrätten domen över kvinnfolket Karin Gislesdotter, lägsta siffran som noterats under halvseklet efter Roskildefreden.

1680 Under det första efterkrigsåret avgick 107 fartyg från Malmö till utrikes hamnar. Bristen på tonnage var stor eftersom myndigheterna rekvirerat större delen av stadens handelsflotta.

1680 10/6 avled generalguvernören Johan Gyllenstierna efter en kort tids sjukdom under ett besök i Landskrona. Hans storstilade planer att göra Landskrona till Skånes huvudstad fick nu skrinläggas och därmed kunde Malmöborna andas ut.

1680 1/7 blev fältmarskalken och guvernören över Bohuslän Rutger von Ascheberg utsedd att efterträda Johan Gyllenstierna som generalguvernör över Skåne, Halland och Blekinge. Till 1680 års riksdag hade varken Malmö eller andra skånska städer blivit kallade. Malmö skickade dock upp en av sina borgmästare, den svenskfödde Lars Törnschiär, som observatör. Någon möjlighet att påverka besluten hade denne inte. Det visade sig att Malmö hade ålagts att erlägga en bevillning om 14 600 daler silvermynt, en oproportionerligt stor summa med tanke på vad det nyligen avslutade kriget hade kostat staden.

Den Törnschiärska gården, södra längan, under förfallets tid. Gården inköptes av borgmästare Törnschiär o. 1685. Efter Törnschiärs död 1691 fick hans änka sitta kvar pågården under Sin livstid. Hon avled 1716. Efter Törnschiärs död ställdes gården som säkerhet för barnhusets fordringar på sterbhuset.

Efter det att Skåne ryckts från Danmark genom Roskildefreden 1658 började den svenska regeringen omedelbart att placera svenskfödda tjänstemän på speciellt viktiga poster inom den skånska provinsförvaltningen. Inte minst gällde detta i städerna där den svenska överheten fann det angeläget att ha minst en svensk i varje rådstuga. Det visade sig nämligen ganska snart att det fanns anledning för svenskarna att betrakta malmöborna med stor misstänksamhet. I synnerhet Malmösammansvärjningen under vintern 1658-59 ledde till att de svenska myndigheternas vaksamhet skärptes. Till en början måste regeringen gå försiktigt fram för att inte bli beskylld för att bryta mot fredstraktaten. Skåningarna hade i Roskilde blivit lovade att få behålla sina gamla lagar och förordningar, vilket ju krävde att ämbetsmän och domare också i fortsättningen skulle vara väl insatta i dansk rätt.

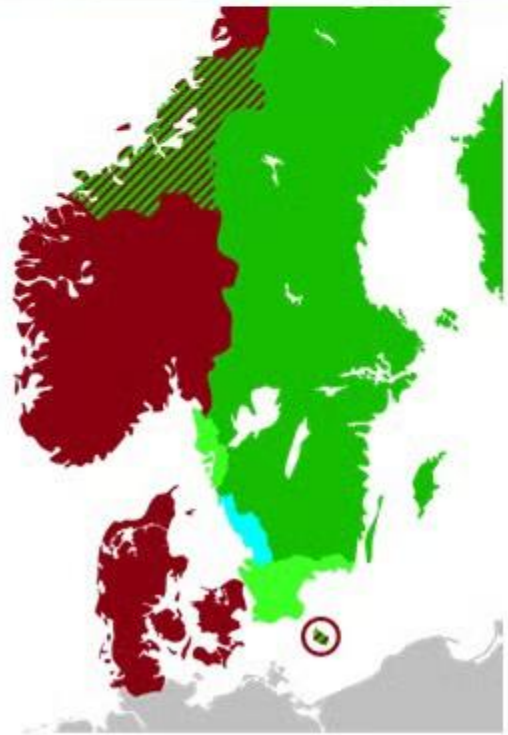

Malmö historiska notiser 1658 -1718

1681 sattes den stora försvenskningskampanjen i gång. Skånska kriget hade visat att stora delar av Skånes befolkning alltjämt kände en stark samhörighet med Danmark. Nu skulle man försöka påverka skåningarna så att det gav intryck av att de frivilligt begärde att svenska lagar och svensk kyrkoordning skulle införas i de forna danska provinserna. Biskop Canutus Hahn samlade ombud för de skånska prästerna till ett möte i Malmö. Prästerna anhöll där om att de svenska kyrkoceremonierna nu skulle införas och att gudstjänsten skulle hållas på svenska. Kort därefter kallade Ascheberg samman ombud för städerna för att förmå dem att följa prästernas exempel. Majoriteten av ombuden var från Aschebergs synpunkt pålitligt folk, svensk- eller tyskfödda borgmästare och rådmän. Malmö representerades av två av sina fyra borgmästare, smålänningen Lars Törnschiär och den från Tyskland inflyttade Sigmundt Aschenborn. Till Ascheberg överlämnades stadens officiella begäran om uniformitet. Skrivelsen var undertecknad av hela magistratberg att kungen bifallit stadens anhållan om "conformitet i lag och rätt" med städerna uppe i riket.en — fyra borgmästare och åtta rådmän — samt tjugosex borgare. I början av 1682 meddelade Ascheberg att kungen bifallit stadens anhållan om conformitet i lag och rätt med städerna uppe i riket. som av rådsturätten dömts för ogudaktigt och lättfärdigt leverne att böta 20 daler silvermynt. Om hon inte kunde betala böterna, skulle hon "hudstrykas" vid rådstudörren och sedan förvisas från staden.

1684 25/8 öppnades frimarknaden på Stortorget under högtidliga former med klockringning och gudstjänst i S:t Petri, där marknaden kungjordes från predikstolen. Därefter samlades stadens styrelse på rådhusets trappa, som var klädd med rött kläde. Marknaden förklarades öppnad, tal hölls och musikanter blåste i "sincken" och basuner.

Malmö historiska notiser 1658 -1718

1684 2/9 befriades Malmö stad från att betala de 2560 daler silvermynt som återstod att erlägga av 1680 års kontribution. I den kungliga resolutionen medgavs också att staden hade blivit alltför hårt beskattad. Samtidigt sänktes den s k båtsmansskatten från 800 till 400 daler silvermynt.

1685 Magistraten påminde om att bodarna på Lilla torg inte fick användas till annat än vad de ursprungligen var avsedda för. Det gällde t ex bagare-, slaktare- och fiskeblötarebodar som hyrdes ut till marketentare. Det var också förbjudet att ha ljus tänt i bagarebodar längre än tills "TapTo" hade slagits klockan åtta.

1685 På prästerskapets begäran tillhöll magistraten borgerskapet att skicka alla barn över sex år samt allt tjänstefolk till kyrkan för att undervisas i svensk katekes och kristendomsstycken.

1686 Magistraten påminde borgerskapet om det stränga straff, som drabbade den som understod sig att bruka annat mått och vikt än "det rätta förordnade svenska". Den som ertappades med att använda det förra gamla mått eller vikt", skulle straffas med 200 riksdaler i böter.

1686 På grund av staden Malmös "välförhållande i krigstiden och att där är guvernementssätet" återfick staden sin forna plats framför Landskrona på städernas ranglista.

1687 2/3 förordnades "Monsieur” Peter Falkman till stadsbokhållare. Man övergav nu det gamla systemet att låta en borgare under ett eller några års tid ta hand om stadens ekonomiska förvaltning. Denna uppgift överläts nu i stället åt en avlönad tjänsteman.

1687 beslöt magistraten att en auktionskammare skulle inrättas i staden. Anledningen härtill var att många föremål, som tagits i pant för borgerskapets resterande skatter, inte blivit inlösta och därför nu måste försäljas till högstbjudande.

1687 I en skrivelse till Karl XI rapporterar Ascheberg om det sedliga livet inom Malmögarnisonen. Han nämner bl a att "tyfweri och horewäsendet" tilltagit och väckt allmän förargelse. Inte ens officerarna eller de förnämste i staden går fria för tjuvarna. Ascheberg föreslog att man borde statuera ett exempel på en tjuv som ertappats flera gånger, för att avskräcka andra och få dem att inse "att med Hans Kunglig Majestät ej står att skämta".

1687 kungjordes en förordning "i avseende de excesser som om nattetiden vid ölsäljande föregår" . Inga krogar fick hålla öppet efter "Tappenslag" . Om några soldater efter denna tidpunkt "sitta och dricka, spela och tournera och slikt annat, skola icke allenast soldaterna vid huvudet tagas, utan ock värdens öl, så mycket han i huset har, vara förfallen".

1687 genomfördes en omorganisation av borgmästartjänsterna i Malmö. Sedan 1682 hade justitieärendena handlagts av en nytillsatt ämbetsman, justitiepresidenten Johan Gyllenpalm. När denne avled

1687, drogs presidentsysslan in. Istället inrättades en andra borgmästartjänst. Under ett sekel framåt leddes magistraten av en justitieborgmästare och en politieborgmästare.

1688 20/2 kom magistraten överens med fältskären mäster Jockum Wassmundt att denne skulle ha hand om läkarvården vid barnhuset mot en årslön på 50 daler silvermynt.

1688 kostade ett stop (1,3 liter) rehnskt vin 28 öre silvermynt. Samma pris gällde för spanskt vin. För ett stop franskt vin betalde man endast 12 öre smt, medan det franska brännvinet betingade ett pris av 24 öre för ett stop. Ville man fukta strupen med ett stop Rostocker öl eller Wismars öl kom man undan med 4 1/2 öre smt.

1688 11/6 inkom mäster Jacob Musicant till magistraten med en begäran att få sin halva årslön utbetald, vilket beviljades honom. Han erhöll därefter en sedel (utbetalningsorder) på 5 daler silvermynt att överlämnas till stadsbokhållaren Falkman. (24 borgare) på rådhuset och överlämnade ett memorial, som innehöll några frågor som stadens riksdagsmän borde påminna om vid den förestående riksdagen. Borgmästare och råd tillsammans med borgerskapet utsåg politieborgmästare Jost Krutmeijer och handelsmannen David Kröger att representera staden vid riksdagen.

1690 30/6 utfärdade magistraten en attest för "konsterfarne operator Johan Wieseman af Hameln", som hade uppehållit sig i staden ett par månader och under denna tid botat flera malmöbor och deras barn, som varit "besvärade med bråck och andra elaka tillfällen".

1691 2/3 blev Lars Rasmusson antagen till kyrkogubbe. Han skulle hädanefter gå omkring i kyrkan under gudstjänsterna och uppväcka de sovande. För sitt omak skulle han till årlig lön bestås 6 daler silvermynt.

Malmö historiska notiser 1658 -1718

1691 avled borgmästaren Lars Törnschiär. Han var en av de första svenskarna i Malmö stads styrelse och hade tjänstgjort som borgmästare sedan 1670. Han fick sålunda bära en stor del av ansvaret för stadens styrelse under den känsliga försvenskningsperioden.

1693 avled Rutger von Ascheberg i Göteborg. Därmed upphörde generalguvernementet. Högste förvaltningschef över Skåne med titeln guvernör blev generalen Otto Vellingk.

Fr o m 1693 började man registrera alla nyblivna borgare i Malmö. I den s k burskapsboken är de nya borgarnas namn införda i alfabetisk ordning och i vissa fall redovisas också deras ursprungliga hemvist.

1693 1/10 invigdes Caroli kyrka. Den fick namn efter Karl (Carolus) XI vars namnchiffer placerades över en av portalerna.

1693 28/11 Med anledning av drottning Ulrika Eleonoras död hölls en sorgegudstjänst i S:t Petri kyrka. Den inleddes med att klockorna ringde under två timmar. Sedan gick höga officerare, civila ämbetsmän, magistraten och förnäma borgare i procession från guvernementshuset vid Adelgatan till kyrkan för att övervara högtidsakten. Processionen återvände därefter till guvernementshuset allt medan salut sköts med fästningens kanoner. I alla hus var ljus tända, "vilket uti sorgliga tillfällen här således brukeligt är".

**1693 Åtskilliga militära och civila tjänstemän som tjänstgjorde i Malmö ägnade sig åt spannmålshandel, vilket var förbjudet för alla som inte var registrerade borgare.
Ståndspersoner som drev handel, brukade vanligtvis smita undan skatter och avgifter och blev därigenom farliga konkurrenter till stadens köpmän. Vid 1693 års riksdag togs frågan upp i stadens besvärsskrivelse men resulterade bara i ett tämligen obestämt svar. Problemet stod kvar länge.**

1693 års förordning om tillsättning av borgmästare och rådmän stadgade att valen skulle förrättas av magistraten och borgerskapet. Ämbetstillsättningarna i Malmö kom därmed att få en ny karaktär, i det att borgerskapet framträdde som en självständig korporation. Borgerskapet representerades vanligen av ett utskott.

1694 Försvenskningsarbetet inom kyrkoväsendet gick inte så friktionsfritt som myndigheterna hade räknat med. Sedvänjorna från dansk tid var djupt rotade och lät sig inte trängas undan av aldrig så nitiska svenska präster. "Ännu fanns relikvier av de gamla danska kyrkoceremonierna", rapporterade guvernören Vellingk till Stockholm om förhållandena i Malmö. Många församlingsbor struntade i gudstjänsterna, och ungdomar och tjänstefolk underlät att infinna sig till katekesförhören i kyrkan. Bötesstraff väntade de försumliga. Magistraten, som hölls ansvarig för borgarnas kyrkodisciplin, var nödsakad att utse uppsyningsmän, som vid kyrkoporten skulle anteckna alla som kom för sent till gudstjänsten, särskilt vid de stora högtidsdagarna. Vellingk lät kommendera ut militärpatruller med uppgift att fånga in folk som befann sig på gatorna efter gudstjänstens början.

Malmö historiska notiser 1658 -1718

1695 (11/2) blev mäster Poul Rumpelt av magistraten antagen till stadsbarberare i Malmö. Rumpelt kunde visa upp ett intyg från "Chirurgix Collegio" i Stockholm, som efter vederbörlig examination hade funnit honom kompetent att upptagas som en värdig ledamot i deras kollegium.

1696 fick malmököpmannen Jacob Thomson Jyde av Kungl. kammaroch kommerskollegium ett privilegium att inrätta ett tobaksspinneri i staden. Enligt privilegiet skulle han årligen importera 7 000 skålpund (c 3 500 kg) tobaksblad.

1697 22/1 överlämnade fortifikationslöjtnanten Clas Bödker till magistraten en karta över stadens jordar. Bödker hade gjort noggranna uppmätningar av den odladejorden, vångarna, och kommit fram till att den utgjorde omkring 800 tunnland åker. Den övriga delen av jorden utgjordes av betesmark, ängar och hagar, men hur stora arealer dessa omfattade framgår inte av kartan.

1697 2/6 enades magistraten och borgerskapet om att man fyra gånger om året skulle samla in penningmedel till de fattigas uppehälle. Varje skattskyldig borgare skulle årligen betala 6 mark (1 1/2 daler silvermynt) på skatteskillingen. I staden fanns omkring 50 personer som borde få bidrag till sitt uppehälle. "Fattigskatten" för år 1697 beräknades uppgå till 967 daler silvermynt.

1697 19/8 valdes justitieborgmästaren Bengt Seth och handelsmannen Jacob Thomsen Jyde till herredagsmän vid den stundande riksdagen. Tidigare hade magistraten föreslagit borgmästare Seth och rådman Brun, och borgerskapet hade instämt i förslaget. Efter närmare övervägande menade emellertid borgarerepresentanterna, att de borde få skicka en man ur sina led till riksdagen, eftersom resan bekostades av borgerskapet.

1699 blev dåvarande provinsialläka ren i Göteborgs och Bohus län Johan Jacob Döbelius utnämnd till guvernementsmedicus i Skåne. Döbelius (senare adlad von Döbeln) bosatte sig i Malmö, där han förvär vade en fastighet vid Södergatans östra sida (glt nr 376). Han var verksam i staden till 1712, då han flyttade till Lund som professor vid universitetet. Under sin malmötid enggerade sig Döbelius också i af färslivet, bl a som delägare i klädes manufakturen vid barnhuset. Döbelius torde under sin malmötid också ha betjänat malmöborna som läkare, även om ett av magistraten ut lovat arvode aldrig blivit utbetalt.

1699 18/3 förrättade magistraten och borgerskapet val av borgmästare i laga ordning. Vid detta till fälle avböjde en av stadens främsta köpmän, rådmannen Peter Hegardt, att kandidera med den motive ringen, att han som borgmästare inte skulle få tid över för sina privata affärer. Magistratskarriären utövade inte längre samma dragningskraft som förr på stadens ambitiösa handelsmän. Staden styrdes nu av professionella borgmästare och rådmän. En sådan var just sekreteraren vid akademin i Lund, Zacharias Sundius, som helt överraskande utnämndes till justitieborgmästare i Malmö någon vecka senare.

1700 I mars började det stora nordiska kriget. Grannstaterna gick till angrepp mot den svenska stormak ten. Polska trupper satte sig i rörelse mot Livland. Ryssarna gick mot Narva och danskarna anföll Hol stein-Gottorp. För fjärde gången sedan 1657 fick malmöborna möta krigets prövningar. Det dröjde dock ett decennium innan Skåne blev krigsskådeplats. För den enskilde borgaren i Malmö gjorde kriget sig ständigt påmint i form av ökat skattetryck och krav på personliga prestationer.

Del av Malmö försvarsverk 1706. Kyrkan till höger om S:t Petri är Tyska kyrkan, föregångaren till Caroli kyrka (riven 1879, den ersättande kyrkan syns på bild nedan). Väderkvarnen på vallen till höger är Vallamöllan.
MALMÖ
1706

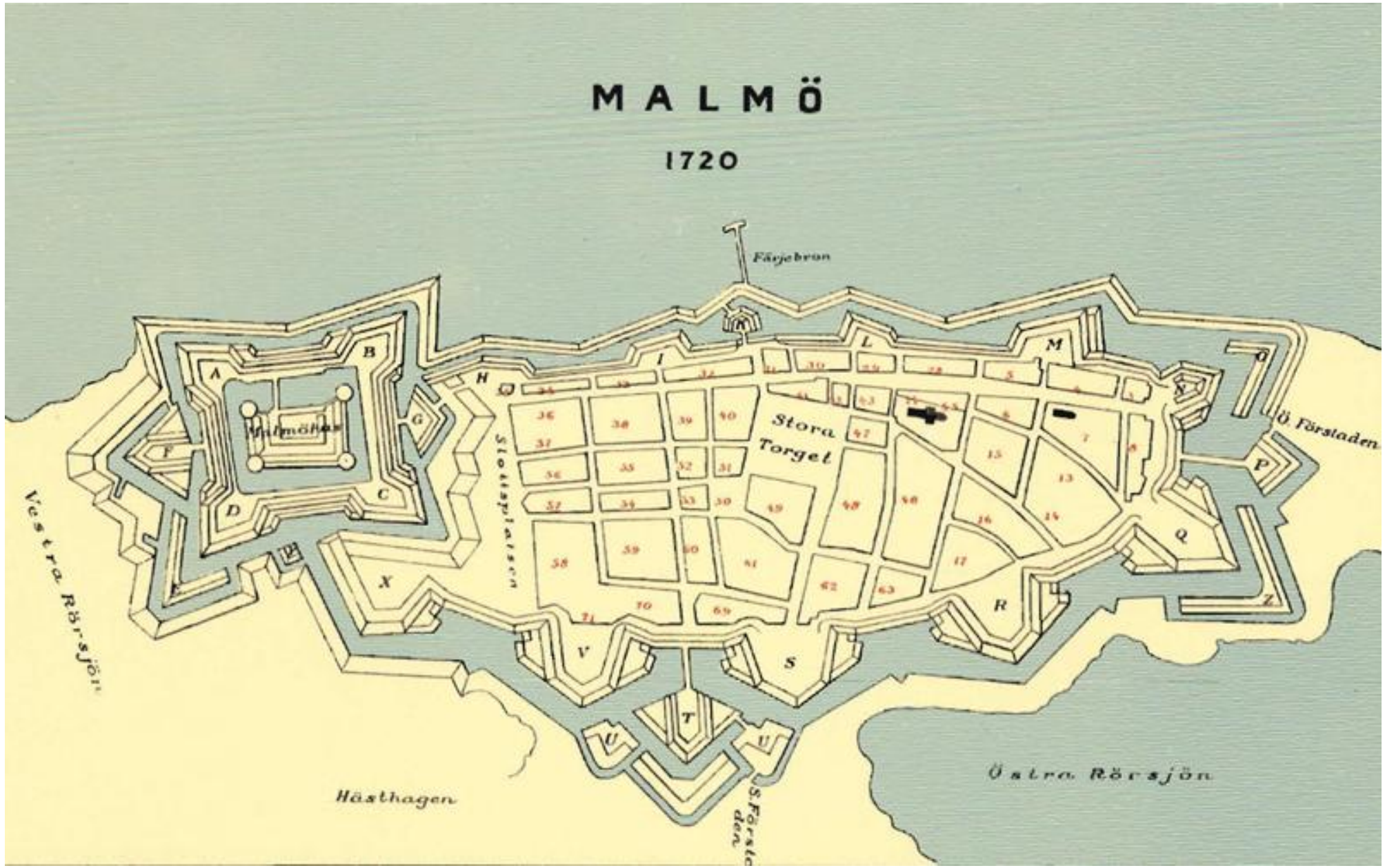
MALMÖ
1720
Färjebron
Malmöhus
Stora Torget
Slottsplatsen
Ö. Förstaden
Västra Rörsjön
Östra Rörsjön
Hästhagen
S. Förstaden